

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETO
POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA

Justina Čaplikaitė
EUROPOS SĄJUNGOS POLITIKA IR ADMINISTRAVIMAS

**SOCIALINĖS POLITIKOS POKYČIAI LIETUVOJE ĮSTOJUS Į
EUROPOS SĄJUNGĄ**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas – lekt. dr. R. Trimakas

Konsultantas – prof. habil. dr. V. K. Paulikas

Vilnius, 2006

TURINYS

IVADAS	3
I. ES SOCIALINĖS POLITIKOS RAIDA	6
1.1. ES socialinė politika	6
1.2. ES socialinės politikos raida	7
1.2.1. Europos socialinis fondas	16
1.2.2. Bendrasis programavimo dokumentas	21
II. ĮGYVENDINAMŲ PROJEKTŲ TYRIMAS	24
2.1. Tyrimo metodika	24
2.2. Administravimas Lietuvoje	26
2.3. Projektų atranka	30
2.4. Įgyvendinami projektai	33
2.5. Projektų finansavimas	37
III. TYRIMO REZULTATAI	41
IŠVADOS	46
REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI	47
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	48
SANTRAUKA (lietuvių kalba)	50
SANTRAUKA (prancūzų kalba)	51
PRIEDAI	52

Išvadas

Nemažai Lietuvos gyventojų apie socialinę politiką žino tik paviršutiniškai ir bendrais bruožais. Tai lemia įvairios priežastys, tarp kurių svarbi yra faktas, kad beveik 50 metų gyventa izoliuotoje socialistinėje sistemoje, kurioje socialiniams reikalams buvo skiriamas tik deklaratyvus dėmesys, bei tai, kad iki šio dešimtmečio Lietuvoje nebuvo jokios socialinės politikos, kaip ji suvokiama išsivysčiusiose demokratinėse valstybėse. Po 1990 m. kovo 11 d. pradėjus formuoti naują nepriklausomos valstybės teisinę sistemą buvo pereita prie visiškai naujos kokybės socialinės politikos, o siekdama integruotis į Europos Sąjungą Lietuva neišvengiamai turėjo susidurti ir su Europos Sąjungos socialine politika. Ji mums svarbi ir žinotina, kadangi parodo demokratinėje valstybėje būtiną (ir, žinoma, kitoms demokratinėms valstybėms priimtina) valstybės ir darbuotojo santykį, darbuotojų teisių ir interesų apsaugos lygį. Ši ES politika ir jos teisinė bazė turėtų būti Lietuvos socialinės politikos gairės, o sugebėjimas jas įgyvendinti – viena iš galimybių būti greta su ES valstybėmis narėmis įrodymų.¹

Laisvi rinkos santykiai ES šalyse formavosi daugiau kaip 100 metų. Konfliktuodami ir prieštaraudami darbdaviai ir darbininkai mokėsi paisyti vieni kitų interesų, formavo atitinkamą aplinką, kovojo dėl savo teisių ir įtvirtindavo jas įstatymais. Lietuvoje sovietmetis pakeitė darbo ir darbo santykių sampratą. Totalinė valstybės globa atpratino daugelį piliečių nuo savarankiškumo, autoritariniai valdymo metodai neskatinė iniciatyvos, didino atotrūkį tarp piliečio ir valstybės interesų.²

Socialinei politikai skirtame Europos Bendrijos steigimo sutarties skyriuje nustatytos sritys, kuriose Komisija skatina valstybes nares glaudžiai bendradarbiauti. Tai – įdarbinimo reikalai, darbo teisė ir darbo sąlygos, profesinis mokymas ir kvalifikacijos kėlimas, socialinė apsauga, apsauga nuo profesinių ligų ir nelaimingų atsitikimų darbe, teisė į asociacijas ir kolektyvines derybas tarp darbdavių ir darbuotojų.³

Nagrinėjamos **problemos aktualumas** – socialinių problemų sprendimas yra vienas aktualiausių ir rūpimiausių visuomenės klausimų, kuriuos, kaip tikimasi, padės spręsti iš Europos Sąjungos gaunama parama.

Šiame darbe keliama **problema**, ar Europos socialinio fondo remiami projektai, atrenkami ir įgyvendinami Lietuvoje, siekia integruoti į darbo rinką visas problemines visuomenės grupes.

¹ Bubelienė R., Čiginskas J., Dudliauskienė N. ir kt. Europos Sąjunga iš arčiau. – Vilnius: Suomijos viešojo administravimo institutas, 2000. P. 140.

² Kolektyvinė monografija. Socialiniai pokyčiai: Lietuva, 1990/1998. – Vilnius: Garnelis, 2000. P. 53.

³ Vitkus G. Europos Sąjunga. Enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 280.

Šio **darbo naujumas** – analizuojama kokios probleminės grupės liko pamirštos rengiant ESF finansuojamus projektus Lietuvoje. Taip pat niekur nėra viešai minima kokios problemos kyla įgyvendinant projektus, kokios yra priežastys, dėl kurių kenčia projektų efektyvumas. Iki šiol per įvairias informavimo priemones deklaruojami vien teigiami ESF Lietuvoje įgyvendinamų projektų rezultatai: darbą turi tūkstančiai bedarbių, neįgalieji bei asmenys, grįžę iš įkalinimo vietų, sėkmingai integruojami į darbo rinką, taip pat institucijų, kaip antai darbo biržos, kompetencijų tobulinimas bei kita. Taigi, pasigendama įgyvendinamų projektų kritinio vertinimo.

Tyrimo **objektu** pasirinkti Rokiškio darbo biržos bei savivaldybės socialinės paramos ir sveikatos skyriaus specialistai, siekiant išsiaiškinti kylančias problemas įgyvendinant projektus, taip pat kitus su projektais susijusius aspektus.

Darbo tikslas – išanalizuoti projektus, įgyvendinamus ir finansuojamus pagal Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrąjį programavimo dokumentą (BPD) iš Europos Sąjungos struktūrinio fondo, skirtą plėtoti žmogiškuosius resursus – Europos socialinio fondo, išsiaiškinti kokie yra išskylantys sunkumai, pokyčiai bei svarbiausia – ko neapima įgyvendinami projektai.

Keliama **hipotezė**, kad į ESF įgyvendinamus projektus įtrauktos ne visos atskirtosios socialinės grupės.

Darbo **uždaviniai** yra šie:

- Pateikti ES socialinės politikos vystymosi analizę;
- Išnagrinėti Europos socialinio fondo tikslus bei veikimo sritis, taip pat ESF administravimą Lietuvoje;
- Atlikti tyrimą, naudojant struktūruoto interviu metodą, siekiant išsiaiškinti kokie projektai yra įgyvendinami, kokia yra projektų atrankos procedūrų seka, kiek projektų yra įgyvendinama bei finansavimas;
- Pateikti tyrimo išvadas, pasiūlymus, rekomendacijas bei pastabas.

Literatūra ir šaltiniai. Apie programas bei įgyvendinamus projektus bei jų ataskaitas gausu informacijos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos internetinėje svetainėje, Lietuvos darbo biržos svetainėje. Taip pat informatyvūs atskirų programų bei agentūrų tinklapiai, kaip antai Europos socialinio fondo agentūros tinklapis. Taigi, analizuojant projektus internetiniais šaltiniais šiame darbe remiamasi gan dažnai dėl informacijos šviežumo.

Kita vertus, autorių, nagrinėjusių įgyvendinamus projektus ir jų įtaką socialiniam sektoriui, bei su kokiais sunkumais susiduriama, nėra daug.

Pagrindiniai literatūros šaltiniai, padėję išsamiau analizuoti ES socialinės politikos raidą Europoje yra S. Hix “Europos Sąjungos politinė sistema”, E. Palola, A. Savio „Refining the social dimension in an enlarged EU“ ir J. Brine „The European Social Fund and the EU: flexibility, growth, stability“, M. Cini “European Union Politics”, kolektyvinė monografija „Socialiniai pokyčiai: Lietuva, 1990/1998“. Statistiniais duomenimis remiamasi Socialinių Tyrimų Instituto šaltiniu – V. Gaidys, M. Gedvilaitė, A. Jasilionienė ir kt. „Lietuva Europos Sąjungoje. Pirmieji metai“ bei Eurobarometro teikiama informacija.

Tyrimo metodas. Tyrimas atliekamas struktūruoto interviu metodu atsižvelgiant į keliamus darbo uždavinius bei respondentų kvalifikaciją.

Darbo struktūra. Magistrinį darbą sudaro įvadas, teorinė bei praktinė dalys ir trečioji dalis – tyrimo rezultatai. Dalys atitinkamai suskirstytos skyriais bei poskyriais. Teorinėje dalyje pateikiama Europos Sąjungos socialinės politikos raida, pagrindinis jos įgyvendinimo instrumentas – vienas iš struktūrinių fondų – Europos socialinis fondas analizuojamas išsamiau: tikslai, veikimo sritys, jį papildanti iniciatyva EQUAL. Pristatomas bendro programavimo dokumentas, jo reikšmė, tikslai bei prioritetai.

Antroji darbo dalis skirta Lietuvoje įgyvendinamų projektų pagal BPD priemonės 2.1 ir 2.3 tyrimui, kuris atliekamas struktūrizuoto interviu metodu. Apklausiami teritorinės darbo biržos specialistai bei savivaldybės socialinio skyriaus specialistai.

Trečioje darbo dalyje pateikiami tyrimo rezultatai.

ES socialinės politikos raida

1.1. ES socialinė politika

Socialinė politika – viena iš Europos Sąjungos (toliau – ES) politikos krypčių, kurią, anot G. Vitkaus, „skirtingai nuo nacionalinių valstybių lygmens, sudaro ne tiek lėšų perskirstymas socialinėms reikmėms, kiek socialinis reguliavimas tų sričių, kurios susijusios su bendros rinkos veikimu.“⁴ ES nėra perėmusi socialinių valstybės funkcijų, t.y. lėšų perskirstymo.

Šaltiniuose apie Europos Sąjungą deklaruojama, kad vykdoma Europos socialinė politika siekiama skatinti visuotinę tinkamą gyvenimo kokybę ir reikiamą gyvenimo lygmenį, užtikrinant galimybę gyventi aktyvioje, integruotoje ir sveikoje visuomenėje. Teigiama, jog iki šiol tokia politika padėjo pagerinti milijonų ES piliečių gyvenimą, ypač dėmesį kreipiant į bedarbius, pagyvenusius žmones, neįgaliuosius, socialiai atskirtuosius, darbo rinkoje diskriminuojamus bei kitus asmenis.

Veikiant Europos socialiniu modeliu vadinamai sistemai ES gyventojai ne tik nepaliekami rinkos jėgų valiai. Manoma, kad ši ES socialinės paramos sistema yra viena iš stipriausių pasaulyje, o ES piliečiai turi galimybę ja naudotis. Taip yra todėl, kad Europos Sąjungoje tvirtai tikima: kaip didelė konkurencija būtina produktyvumui ir augimui užtikrinti, taip norint sukurti stabilią visuomenę bei visuotinę klestėjimą yra būtina garantuoti nepajudinamą piliečių solidarumą. Vis dėlto, ES nesiima viena pati formuoti Europos užimtumo ir socialinės politikos ir nėra viena pati už tai atsakinga.⁵

1957 –ųjų metų Europos ekonominės bendrijos (toliau – EEB) steigimo sutartis numatė, kad socialinė politika didžia dalimi išlieka nacionaliniu rūpesčiu. Migrantų darbuotojų socialinės apsaugos koordinavimo sritis buvo išimtis teisės aktų leidyboje.⁶ Taigi, už socialinės politikos formavimą visų pirma atsako pačios valstybės narės. Vadovaudamasi subsidiarumo principu, įtvirtintu Maastrichto sutartyje, ES imasi tik tų klausimų, kuriuos prasmingiau spręsti Europos Sąjungos lygmeniu. Kitaip tariant, aukštesnė instancija negali ir neturi imtis veiksmų, jei tikslą galima pasiekti žemesniu lygiu. Vienas iš šio principo padarinių yra tas, kad valstybių narių paskirtos valdymo institucijos gali pačios atrinkti finansuotinus projektus ir prižiūrėti, kaip jie įgyvendinami.⁷

⁴ Vitkus G. Europos Sąjunga. Enciklopedinis žinynas. P. 280.

⁵ Švietimo ir kultūros generalinis direktoratas. Europos užimtumo ir socialinė politika: politika žmonėms. – EB, 2001. P. 3.

⁶ Cini M. European Union Politics. – Oxford New York: Oxford University Press, 2003. P. 267.

⁷ Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje// http://www.eudel.lt/lt/strukturinginiai_fondai/index3.htm; prisijungimo laikas 2006-09-10.

Norint efektyviai spręsti Europoje kylančias problemas būtina užtikrinti kiek įmanoma didesnę dalyvių skaičių, todėl Europos užimtumo ir socialinė politika yra vykdoma kartu su pačiomis valstybėmis narėmis, bendradarbiaujant su įvairiomis asociacijomis (profesinėmis sąjungomis, konfederacijomis, darbdavių asociacijomis) ir nevyriausybinėmis organizacijomis bei kitais partneriais.⁸

Išsamiau socialinės politikos veikimo sritys bei pačios šios politikos kaita analizuojama tolesniame šio darbo skyriuje.

1.2. ES socialinės politikos raida

Šis skyrius skirtas apžvelgti kaip vystėsi socialinė Europos Sąjungos politika ir kaip kito bei plėtėsi ES socialinės politikos kompetencijos. Siekiama kuo aiškiau apibrėžti kokias sritis apima ES socialinė politika ir kokią vaidmenį ji vaidina valstybėse narėse.

Kaip teigia E. Palola, Europos socialinės politikos istorija labiau vertinama kaip nesėkminga negu pasisekusia, vertinant priimtų direktyvų skaičiumi. Nepaisant to, nuo pat Europos Bendrijų pradžios skirtingi savo prioritetais ir sritimis bandymai pavyko, pavyzdžiui laisvas darbuotojų judėjimas bei užimtumo koordinavimas.⁹ Taip pat negalima pamiršti svarbių pasiekimų siekiant lyčių lygybės bei kovojant su diskriminacija.

Šeštąjį dešimtmetį¹⁰ įkūrus Europos Bendrijas socialinei politikai integracijos procese nebuvo teikiama per daug reikšmės. Vidaus rinka pirmiausiai buvo skirta prekių gamintojui ir paslaugų teikėjui. Galima paminėti, kad Europos ekonominės bendrijos sutartyje visuotinio pragyvenimo lygio kėlimas buvo vienas iš Muitų sąjungos, o ne socialinės politikos tikslų. Tačiau Europos Bendrijos negalėjo likti vien tik laisvosios prekybos zona. Būtinai reikėjo išlaikyti pusiausvyrą tarp ekonominių ir socialinių dalykų. Kai kurios ES valstybės, vykdžiusios nuoseklią socialinę politiką, negalėjo taikstyti su socialinio dempingo galimybe, kitaip tariant su tokia padėtimi, kai kitų ES valstybių narių subjektai prekių ir paslaugų rinkoje konkuruotų savo darbuotojų sąskaita. Be to, laisvas asmenų, įskaitant darbuotojus, judėjimas, nedarbas, jaunimo ir moterų nelygytė padėtis visuomenėje reikalavo imtis atitinkamų socialinių veiksmų.¹¹

Remiantis W. Cairns,¹² ES socialinės politikos pradmenys yra EB sutarties 117 – 122 straipsniai, kuriuose numatyta vien atitinkamų nacionalinių politikų koordinavimas bei raginimai

⁸ Švietimo ir kultūros generalinis direktoratas. Europos užimtumo ir socialinė politika: politika žmonėms. P. 3.

⁹ Palola E., Savio A. Refining the social dimension in an enlarged EU. – Saarijärvi: STAKES, 2005. P. 4.

¹⁰ 1957 m. kovo 25 d. Romoje Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartį pasirašė Belgija, Italija, Liuksemburgas, Vokietijos Federacinė Respublika bei Prancūzija. Tą pačią dieną buvo pasirašyta ir Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutartis. Šios sutartys įsigaliojo 1958 m. sausio 1 d. (Vitkus G. Europos Sąjunga. Enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 273.).

¹¹ Bubelienė R., Čiginskas J., Dudliauskienė N. ir kt. Europos Sąjunga iš arčiau P. 140.

¹² Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 1999. P. 301.

valstybes nares bendradarbiauti socialinės politikos klausimais. Šiuos straipsnius papildė 123 – 125 straipsniai, įtvirtinę nuostatas dėl Europos socialinio fondo įkūrimo. Nuostatose taip pat buvo numatyti šios politikos pagrindai (šias nuostatas 1997 m. pakeitė Amsterdamo sutarties naujų normų sąvadas). Iš pradžių Sutarties 117 straipsnis įtvirtino bendrus Bendrijos socialinės politikos tikslus ir siekius: „skatinti gerinti darbuotojų darbo ir gyvenimo sąlygas, kad jas galima būtų derinti, kartu išlaikant pagerinimus, kurie jau yra pasiekti“. Sutarties 118 straipsnis numatė, kad sritys kuriose Komisija turi siekti valstybių narių „glaudaus bendradarbiavimo“, yra šios: užimtumas, darbo teisė ir darbo sąlygos, profesinis mokymas ir tobulinimasis, socialinė apsauga, apsauga nuo profesinių ligų ir nelaimingų atsitikimų, darbo higiena ir teisė į susivienijimus bei kolektyvines derybas. 119 straipsnis reikalauja laikytis vienodo užmokesčio už vienodą darbą vyrams ir moterims principo.

Anot to paties autoriaus, socialinei politikai skirtų teisės aktų priėmimo programa buvo aiškiai nuosaiki, palyginti su konkrečiau formuluotais įsakymais Bendrijos institucijoms priimti derinančius ir/ar vienodinančius teisės aktus kitose srityse (pvz., laisvo asmenų judėjimo).¹³ Galima daryti išvadą, kad bendros rinkos sukūrimas turėjo būti aukštos socialinės apsaugos indikatorius.

XX a. septintąjį ir aštuntąjį dešimtmečiais nedaug pasistūmėta, išskyrus socialinės apsaugos sistemų koordinavimą darbuotojams migrantams ir vienodo darbo užmokesčio moterims nustatymą.¹⁴ 1972 m. Paryžiaus viršūnių susitikime, Bendrijos valstybių ir vyriausybių vadovai viešai pareiškė, kad ekonominė plėtra neturėtų baigtis ties plėtumusi, o pirmoje vietoje turėtų būti gyvenimo bei darbo sąlygos.¹⁵ Priimti keli teisės aktai, skirti siekiant užtikrinti vienodas vyrų ir moterų galimybes, koordinuoti socialinės apsaugos sistemas bei ginti atitinkamus darbuotojų interesus. Tuo metu (1974 m.) Komisija priėmė pirmąją Socialinių veiksmų programą, o 1975 m. buvo įsteigtas Europos fondas darbo ir gyvenimo sąlygoms gerinti.¹⁶

Visgi socialinė politika XX a. devintąjį dešimtmetį įgavo naują pagreitį. Tai galima pagrįsti tuo, kad šiai sričiai buvo skiriama vidutiniškai 6 proc. Bendrijos biudžeto, tačiau 1980 – ūjų viduryje padidėjo iki 19 proc.¹⁷ Valstybės narės pastebėjo, kad ekonominė integracija nedavė lauktų rezultatų socialinėje srityje. Didėjo nedarbas, tačiau nebuvo imtasi ryžtingų veiksmų, mat pirminiame EEB sutarties variante Bendrijai nebuvo suteikta nei pareiga, nei teisė priimti teisės aktus šioje srityje.¹⁸ Nuogaustaujant, kad vieninga rinka visų pirma duos naudos kapitalui, o ne

¹³ Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. P. 301.

¹⁴ Hix S. Europos Sąjungos politinė sistema. – Vilnius: Eugrimas, 2006. P. 301.

¹⁵ Cini M. European Union Politics. P. 269.

¹⁶ Bubelienė R., Čiginskas J., Dudliauskienė N. ir kt. Europos Sąjunga iš arčiau. P. 141.

¹⁷ Brine J. The European Social Fund and the EU: flexibility, growth, stability. – London New York: Schefffield Academic press, 2002. P. 11.

¹⁸ Bubelienė R., Čiginskas J., Dudliauskienė N. ir kt. Europos Sąjunga iš arčiau. P. 141.

darbo jėgai, Prancūzijos socialistai Prancūzijos prezidentas François Mitterrand'as ir Komisijos pirmininkas Jacques'as Delors'as pasisakė už Europos integracijos „socialinę svarbą“. Dėl to šio dešimtmečio viduryje priimtas Suvestinis Europos aktas numatė darbo saugos ir sveikatos normų suderinimą priimant sprendimus kvalifikuota balsų dauguma Taryboje.¹⁹

Suvestinį Europos Aktą²⁰ galima vadinti pirmuoju Bendrijos „peržiūrėjimu, persvarstymu“. 1950 – aisais Europos integracijos varomoji jėga buvo ekonominis interesas. Tačiau nepaisant valstybių narių įsipareigojimų vieningos rinkos programai, socialinės politikos europeizacija išliko ginčytina, prieštaringa pvz. ties klausimu koks socialinis reguliavimas buvo reikalingas. Tam tikrose politikos srityse, kaip antai aplinkosauga ir tyrimai, Bendrijos kompetencijos formaliai buvo gana išplėstos. Bet tai nebuvo socialinė politika, mat nacionalinių vyriausybių pavesti įgaliojimai Europos Bendrijoms rodė, kad jos nelinkusios Bendrijoms patikėti svarbios rolės šioje srityje. Vis dėlto, buvo padaryta svarbi išimtis. Pirmą kartą Europos socialinės politikos istorijoje numatyta Tarybos narių kvalifikuotos daugumos balsavimas priimant sprendimus. Iki to, pagal 118 straipsnį, teisės aktų, susijusių su darbuotojų sveikata bei saugumu, priėmimui buvo būtinas vienbalsiškumas. Nepaisant to, valstybės narės net nenorėdamos turėjo taikytis su šia sąlyga ir derinti savo teisės aktų leidybą su valstybių narių dauguma, net prieš savo valią. Taigi rasti bendrą sutarimą buvo gana sudėtinga, bet įmanoma, nes profesinis saugumas bei sveikata – pagrindiniai klausimai – buvo glaudžiai susieti su bendra rinka. Suvestinis Europos Aktas įvedė sprendimų priėmimą kvalifikuota balsų dauguma tam tikrose socialinėse srityse, tačiau vyriausybės nenumanė kokios painiavos tai atneš.²¹

1989 m. gruodžio mėnesį 11 valstybių narių (išskyrus Jungtinę Karalystę) pasirašė Komisijos pasiūlytą Darbuotojų pagrindinių teisių chartiją (Socialinę chartiją), kuri numatė 47 priemonės socialiniai svarbai vieningos rinkos programoje įtvirtinti; jas Komisija pateikė kaip teisės aktų siūlymus vėliau pasirodžiusioje Socialinėje veiklos programoje.²² Chartija nustato pagrindines darbuotojų teises ir įtvirtina 13 pagrindinių principų:

- teisė judėti iš vienos ES valstybės narės į kitą įsidarbinimo tikslais;
- teisė į teisingą atlyginimą;
- teisė verstis bet kokia profesine veikla tomis pačiomis sąlygomis, kurios taikomos darbuotojams, dirbantiems priimančioje valstybėje;
- teisė į geresnės gyvenimo ir darbo sąlygas;

¹⁹ Hix S. Europos Sąjungos politinė sistema. P. 301 – 307.

²⁰ Suvestinis Europos Aktas – Europos Bendrijų valstybių narių sutartis, pasirašyta 1986 m. vasario 17 d. Liuksemburge ir tų pačių metų vasario 28 d. sulaukus kai kurių šalių referendumų rezultatų. Įsigaliojo 1987 m. liepos 1 d. (Vitkus G. Europos Sąjunga. Enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 298.)

²¹ Cini M. European Union Politics. P. 266, 267.

²² Hix S. Europos Sąjungos politinė sistema. P. 301 – 307.

- teisė į socialinę apsaugą pagal nacionalines sistemas kartu su minimaliomis pajamomis tiems, kurie negali įsidarbinti, ar tiems, kurie nebegali naudotis nedarbingumo išmokomis;
- teisė į susivienijimų laisvę ir į kolektyvines derybas;
- teisė į profesinį mokymą;
- vyrų ir moterų teisė į lygybę;
- darbuotojų teisė į informaciją, konsultavimą bei dalyvavimą;
- teisė į sveikatos apsaugą ir saugumą darbe;
- vaikų ir paauglių apsauga;
- pagyvenusiems žmonėms garantuotas minimalus gyvenimo lygis;
- geresnė socialinė ir profesinė neįgaliųjų integracija.²³

Derybose dėl Maastrichto sutarties 1992 metais dauguma šalių narių siūlė įtraukti Socialinės chartijos tikslus į ES Sutartį ir nustatyti reikalavimą, kad sprendimus dėl daugumos socialinės politikos reikalų Taryba priimtų kvalifikuota balsų dauguma. Tačiau Didžiosios Britanijos konservatorių vyriausybė vetavo šį pasiūlymą. Kompromisas buvo rastas – kitos valstybės narės sudarė atskirą susitarimą dėl socialinės politikos. Visos dvylika valstybių narių pasirašė vadinamąjį Socialinį protokolą pagal kurį vienuolika valstybių (po 1995 – jų metų pasirašiusių valstybių buvo 14, kitaip tariant visos valstybės narės tuo metu, išskyrus Didžiąją Britaniją²⁴), norinčių tęsti pradėtą darbą, pasirašė Susitarimą dėl socialinės politikos. Šis Socialinis protokolą numatė sprendimų priėmimą kvalifikuota balsų dauguma tokiose srityse, kaip darbo sąlygos ir darbuotojų konsultavimas, vieningu pritarimu – jautresniais klausimais, tokiais kaip socialinė apsauga;²⁵ apsauga darbuotojų, sudariusių terminuotą darbo sutartį; kolektyvus atstovavimas darbdavių bei darbuotojų bei jų apsauga, įskaitant bendrus veiksmus; taip pat trečiųjų šalių piliečių, legaliai gyvenančių Bendrijos teritorijoje, darbo sąlygos; bei finansinis indėlis didinant užimtumą ir didinant darbo vietų skaičių. Kai kurios problemos vis dėlto buvo akivaizdžiai neįtrauktos į Maastrichto sutarties numatytą socialinės politikos nuostatų derinimą, būtent: finansiniai klausimai, teisė į asociacijas, teisė streikuoti bei teisė į lokautą.²⁶

Socialinis protokolą suteikė teisę valstybėms narėms jį įgyvendinti naudojantis EB sutartyje numatytomis institucijomis ir procedūromis. Jungtinės Karalystės padėtis taip pat buvo aiški: ji nedalyvavo jokiuose Tarybos svarstymuose, jos balsai nebuvo skaičiuojami nustatant kvorumą ir balsų daugumą, priimti sprendimai jai negaliojo.²⁷

²³ Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. P. 306.

²⁴ Cini M. European Union Politics. P. 266, 267.

²⁵ Hix S. Europos Sąjungos politinė sistema. P. 301 – 307.

²⁶ Cini M. European Union Politics. P. 268.

²⁷ Bubelienė R., Čiginskas J., Dudliauskienė N. ir kt. Europos Sąjunga iš arčiau. P. 142.

Mastrichto Socialinis protokolas taipogi sustiprino socialinį dialogą tarp atstovų, darbdavių ir darbo jėgos europiniame lygmenyje: Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC), Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjungos (UNICE) ir Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centro (CEEP). Pirma, protokolas nustatė būtinybę Komisijai konsultuotis su „socialiniais partneriais“ prieš inicijuojant naujus teisės aktus socialinės politikos srityje. Antra, protokolas leido socialiniams partneriams inicijuoti savo susitarimus (dar vadinamus „Euro susitarimais“), kurie arba gali būti socialinių partnerių asociacijų įgyvendinami visose šalyse narėse, arba, gavus Komisijos pasiūlymą, gali būti Tarybos paversti oficialiais ES teisės aktais.²⁸

Nepaisant to, 1997 m. gruodį Didžiosios Britanijos leiboristų vyriausybė pritarė Amsterdamo sutarčiai²⁹, kurioje Socialinis protokolas buvo įtrauktas į ES Sutarties naująjį Socialinį skyrių, įskaitant su socialiniu dialogu susijusias nuostatas. Be to, Amsterdamo sutartis numatė šalių narių bendradarbiavimą kovojant su nedarbu (straipsniai 125 – 130).³⁰

Į Amsterdamo sutartį buvo įtrauktas skyrius skirtas užimtumui bei įvestas kvalifikuotos daugumos balsavimas, taikomas keliose socialinės politikos srityse, įtrauktose į Socialinį protokolą.³¹ Pagal šį skyrių pagrindinis Bendrijos politikos tikslas yra siekti koordinuoti užimtumo strategiją, būtent – ugdyti įgudusią, mokytą ir mokančią prisitaikyti darbo jėgą, taip pat rinką, reaguojančią į ekonominius pokyčius.³²

Vis dėlto, ES socialinėje srityje priimtų teisės aktų skaičius gana menkas, lyginant su pvz. priimtų teisės aktų skaičiumi aplinkosaugos srityje. Remiantis S. Hix,³³ pagrindiniai pokyčiai įvykę socialinės politikos srityje yra šie:

- *Laisvas darbuotojų judėjimas* – studentams, pensininkams, buvusiems darbdaviams ir savisamdžiams darbuotojams suteikta teisė gyventi Bendrijos teritorijoje, tačiau pažymima, kad laisvo judėjimo problemos tebesikartoja dėl asmenų, ypač trečiųjų šalių piliečių ir darbuotojų migrantų iš kitų ES šalių narių, neturinčių visiškai vienodų socialinių teisių;
- *Sveikata ir sauga darbe* – priimtose direktyvose, nustatančiose bendrą darbų ir sveikatos saugos mechanizmą, apimančią visus pagrindinius sektorius, ir specializuotas taisykles konkrečioms pramonės šakoms bei darbų ir sveikatos saugą daliniams darbuotojams. Buvo priimtose dvi veiksmų programos šioje srityje (1996 – 2000, 2000 – 2006);

²⁸ Hix S. Europos Sąjungos politinė sistema. P. 302.

²⁹ Amsterdamo sutartis pasirašyta 1997 m. spalio 2 d. Amsterdame, įsigaliojo 1999 m. gegužės 1 d.

³⁰ Hix S. Europos Sąjungos politinė sistema. P. 302.

³¹ Palola E., Savio A. Refining the social dimension in an enlarged EU. P. 6.

³² Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. P. 310.

³³ Hix S. Europos Sąjungos politinė sistema. P. 301 – 307.

- *Darbo sąlygos* – direktyvos dėl dirbančių nėsčių moterų apsaugos ir darbo sutarties įrodymo pateikimo priimtos atitinkamai 1991 ir 1992 metais, o direktyva dėl darbo laiko 1993 m., direktyva dėl vaiko priežiūros atostogų – 1996 m., direktyva dėl lygių teisių užtikrinimo laikiniams darbuotojams – 1997, ir direktyva dėl terminuoto darbo – 1999 m.;
- *Darbuotojų konsultavimas* – nepaisant pakartotinių siūlymų, kuriuos Komisija teikė nuo XX a. aštuntojo dešimtmečio, dėl konsultavimosi su darbuotojais ir jų dalyvavimo įmonės sprendimų priėmimo teisių, įmonės tarybos direktyva priimta tik 1994 metais (Jungtinė Karalystė pasirašė 1997 m.). Direktyva dėl bendrosios darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais struktūros sukūrimo buvo priimta 2002 metais;
- *Vyrų ir moterų lygybė* – nuo XX a. devintojo dešimtmečio vidurio naujų teisės aktų dėl lyčių lygybės priimta nedaug, tačiau pagrindiniai teisės aktai, reguliuojantys vienodą darbo užmokestį ir elgesį darbe (priimti 1976 m.), buvo pakeisti 2002 metais, įrodinėjimo našta nuo darbuotojo perkėlus darbdaviui;
- *Nediskriminavimas* – įtraukus vadinamąją „bendrąją nuostatą prieš diskriminaciją“ (13 straipsnis) į Amsterdamo sutartį, ES priėmė bemaž pažangiausius teisės aktus pasaulyje dėl lygybės darbe: 2000 m. birželį buvo priimta direktyva dėl vienodo elgesio rasės ar etninės kilmės atžvilgiu, o 2000 m. gruodį buvo priimta direktyva, nustatanti bendrą vienodo elgesio struktūrą, numatančią nediskriminaciją dėl tikėjimo, negalios, amžiaus ir seksualinės orientacijos;
- *Užimtumas* – remiantis sutarties Užimtumo skyriumi, ES veiksmai šioje srityje numato reikalavimą, kad kiekviena valstybė narė pateiktų nacionalinį užimtumo veiklos planą, kurio pagrindu Komisija ir Taryba priimtų neprivalomas rekomendacijas jungtinės užimtumo ataskaitos forma ir įsteigtų Europos užimtumo tarnybas (EURES) – valstybinių įdarbinimo agentūrų, profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų tinklą, kuris skatintų įdarbinti darbuotojus iš kitų šalių.³⁴

Teigiama, kad socialiniai teisės aktai ES mastu atsilieka nuo nacionalinių gerovės valstybių tradicinės socialinės politikos, kur valstybė įsipareigoja aprūpinti tokiomis socialinėmis

³⁴ Hix S. Europos Sąjungos politinė sistema. P. 304, 305.

prekėmis, kaip socialinis draudimas, sveikatos apsauga, rūpybos paslaugos, švietimas ir aprūpinimas būstu.³⁵ Šios „prekės“ ir toliau lieka nacionalinių administracijų kompetencijoje.

Anot S. Hix, ES pastangos priimant bendras taisykles, susijusias su darbo sąlygomis ir darbo santykiais, bei vykdant darbo rinkos politiką buvo kur kas mažiau sėkmingos. Įtvirtinant darbo sąlygas buvo susitarta dėl kelių ES normų, pavyzdžiui dėl darbo laiko, dalinių ir laikinų darbuotojų teisių, nėštumo ir gimdymo atostogų ir terminuotu darbo sutarčių. Ir priešingai nei darbuotojų sveikatos ir saugos normų atveju, šios taisyklės taiko ne pažangiausių šalių narių bendrąsias normas, o nustato minimalius pamatinius reikalavimus su didelėmis šių taisyklių taikymo lankstumo galimybėmis. Darbinių santykių sferoje darbuotojų konsultavimo ir informavimo taisyklės yra taikomos tikrai didelėms multinacionalinėms įmonėms ir numato dideles jų taikymo lankstumo galimybes. Galiausiai, nepaisant ES sutarties Užimtumo skyriaus, ES neturi galių priversti valstybes priimti bendrą darbo rinkos politiką.³⁶

Jis taip pat pastebi kad, nacionaliniame lygmenyje politika, sprendžianti tokio pobūdžio klausimus, atspindi skirtingo lygio paramą socialistų partijoms, skirtingą nacionalinių profesinių sąjungų galią ir istorinę kompromisų tarp šalių bei kapitalo ir darbo raidą, bei specializacijos nacionaliniuose ūkiuose pobūdį. Kalbant apie bendrą politiką priėmimą šiose šalyse, visos šalys narės nepageidauja priimti bendrų standartų bei suderintų taisyklių, kurios dramatiškai pakeistų jose taikomą praktiką. Pateikiamas pavyzdys – britų vyriausybės pasipriešinimas priėmimui taisyklių, kurios įvestų naujas išlaidas darbdaviams, kaip antai, taisyklė dėl darbuotojų konsultavimo. Beje, Prancūzijos ir Vokietijos vyriausybės irgi pasipriešino taisyklėms, reguliuojančioms terminuotas darbo sutartis. Todėl šiose srityse buvo nustatyti pagrindiniai minimalūs standartai ir suteikta šalims narėms daug laisvių pačioms spręsti šiuos klausimus. Taisyklių, perkeltų į vidaus sistemas, apimtys gerokai skiriasi tarp šalių narių.³⁷

Socialinės politikos teisiniai padariniai taip pat yra svarbūs, ypač balsavimo procedūrai, taikomai Taryboje tvirtinant šios srities priemones.³⁸ Didžiajai Britanijai nusprendus nevykdyti ES sutarties Socialinės politikos nuostatų, kitos valstybės narės priėmė tarpusavyje aktus, kurie nustatė sprendimų priėmimo procedūras bei mechanizmus socialinės politikos srityje. Pagal balsavimo procedūras sprendimus šios srities klausimus galima būtų skirstyti į:

- sprendimus, priimamus kvalifikuota balsų dauguma (pagal Sutarties 189 straipsnio taikinimo procedūrą): darbo aplinkos gerinimas užtikrinant darbuotojų sveikatą ir saugą;

³⁵ Hix S. Europos Sąjungos politinė sistema. P. 305.

³⁶ Ten pat. P 305, 306.

³⁷ Hix S. Europos Sąjungos politinė sistema. P. 306.

³⁸ Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. P. 305.

darbo sąlygos; darbuotojų informavimas bei konsultavimas; vyrų ir moterų lygybė įsitvirtinant darbo rinkoje ir lygybė darbe; integravimas tų, kurie neteko darbo;³⁹

- vienabalsiai priimamus sprendimus tokiais klausimais kaip darbuotojų socialinė apsauga ir saugumas; darbuotojų apsauga nutraukus jų darbo sutartį; atstovavimas ir kolektyvinis darbuotojų bei darbdavių interesų gynimas; trečiųjų šalių piliečių, teisėtai gyvenančių Bendrijos teritorijoje, įsidarbinimo sąlygos; finansiniai įnašai, skatinantys gerinti užimtumą ir kurti darbo vietas;⁴⁰
- W. Cairns dar išskiria sprendimus, visiškai neįtrauktus į Bendrijos sprendimų priėmimo mechanizmą: apmokėjimas, susivienijimų teisė, teisė streikuoti bei teisė į lokautą.⁴¹

Priedo nr. 1 lentelėje smulkiau pateiktos balsavimo procedūros pagal atitinkamus straipsnius bei socialinės politikos sritis, kartu įtraukiant ir Europos Parlamento vaidmenį. Lentelės tikslas – išsamiau pažvelgti į sprendimų priėmimui būtinus reikalavimus tam tikrais socialinės politikos klausimais.

Svarbu paminėti, kad socialinė politika yra įtraukta į Sutartį dėl Konstitucijos Europai.⁴² Anot P. Bacchielli, svarbiausi pokyčiai yra Sąjungai suteikta galimybė imtis iniciatyvos koordinuoti socialinę politiką valstybėse narėse, pagrindinės teisės bei lygybė įtrauktos kaip Sąjungos vertybės. Socialinė rinkos ekonomika, užimtumas, socialinio teisingumo skatinimas, kartų solidarumas, kova su socialine atskirtimi bei diskriminacija – visa tai tapo Sąjungos siekiai. Naujas socialinės politikos etapas siejamas su horizontaliu jos įgyvendinimu. P. Bacchielli išskiria du svarbiausius pokyčius teisės aktų leidyboje. Pirma, numatoma nauja teisinė bazė bendro ekonominio intereso paslaugoms. Antra, naujų teisės aktų, susijusių su migrantų darbuotojų socialine apsauga, priėmimui nebereikės vienbalsiškumo. Jis pabrėžia, kad šie pakeitimai, esantys pirmoje Sutarties dalyje, yra reikšmingiausi. Taip pat pasikeistų Komisijos siūlymų tvarka. Į naują pasiūlymą turėtų būti įtrauktos įvertintos ekonominės bei socialinės pasekmės. Antroji Konstitucinės Sutarties dalis skirta pagrindinėms teisėms, laisvėms ir principams, kuriais užtikrinamas kiekvieno Europos piliečio orumas, laisvė, lygybė, solidarumas, pilietinės teisės bei teisingumas. Pasak P. Bacchielli, šie principai ateityje įsiterps į piliečių ir

³⁹ Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. P. 305.

⁴⁰ Ten pat.

⁴¹ Ten pat.

⁴² 2004 m. spalio 29 d. 25 valstybių narių ir trijų šalių kandidačių valstybių ar vyriausybių vadovai pasirašė Sutartį dėl Konstitucijos Europai, kuriai buvo vienabalsiškai pritarta tų pačių metų birželio 18d. Sutartis įsigalios tik tada, kai visos ją pasirašiusios valstybės ją ratifikuos, laikydamasis savo konstitucinės tvarkos.

institucijų santykius. Kita vertus, jis reziumuoja, kad šioji dalis nesuteikia Sąjungai naujų kompetencijų leidžiant teisės aktus žmogaus teisių srityje. Vis dėlto, šis skyrius galėtų turėti žymią netiesioginę įtaką kompetencijų įgyvendinimui.⁴³

ES sutartyje apibrėžti ir tokie siektini tikslai įtraukti į Sutartį dėl Konstitucijos Europai, kaip didinti užimtumą, gerinti darbo sąlygas, garantuoti tinkamą socialinę apsaugą, socialinį dialogą, darbo jėgą skatinti siekti geriausių ilgalaikių rezultatų. Sutartyje ypatingai akcentuojamas socialinės apsaugos garantavimas bei kova su diskriminacija. Kalbant apie pagrindines žmogaus teises bei laisves, jos privalo būti gerbiamos visose valstybėse narėse bei ginamos ES institucijų bei teisės.⁴⁴

Vienų politikos apžvalgininkų nuomone, pasiekimai socialinės politikos srityje yra gan silpni. Akcentuojamas disbalansas tarp ekonominės ir socialinės integracijos.⁴⁵ Kita vertus, sritys, kuriose ES pasiekė pažangą ir nustatė visai Europai galiojančias socialines vertybes, yra lygybė ir nediskriminavimas.

Kalbant apie lyčių lygybę S. Hix teigia, kad XX a. aštuntąjį dešimtmetį ES teisė buvo kur kas pažangesnė nei tuo metu buvę valstybių narių nacionaliniai įstatymai. Dar galima pabrėžti, kad naujoji bendroji nediskriminavimo teisė apima daug platesnius diskriminacijos šaltinius nei bet kurioje ES šalyje narėje anksčiau (t.y. lytis, rasė, religija ir įsitikinimai, negalia, amžius ir socialinė orientacija) ir gerokai peržengia daugumos įstatymų šiose srityse ribas, nustatydamą įrodinėjimo našta darbdaviui, o ne darbuotojui. Europos Teisingumo Teismas suvaidino svarbų vaidmenį smarkiai išplėsdamas lyčių lygybės teises.⁴⁶

Remiantis Eurobarometro duomenimis, apskritai viešojo nuomonė apie ES veiklą užimtumo bei socialinių reikalų srityje yra teigiama – 56 proc. Vis dėlto, net ir esant teigiamam vertinimui, nedidelis nuosmukis yra, lyginant su 2003 m. duomenimis, kai ES sudarė 15 valstybių. Tada teigiamai vertino 60,2 proc., taigi 4 proc. daugiau.⁴⁷

Išstudijavus literatūros šaltinius, galima daryti išvadą, kad pagrindinės priežastys, lėmusios gan lėtą socialinės politikos eigą yra dvi. Visų pirma, teisės aktai šioje srityje turėjo būti priimami vienbalsiai. Antra priežastis būtų kai kurių valstybių, ypač Didžiosios Britanijos,

⁴³ Palola E., Savio A. Refining the social dimension in an enlarged EU. P. 194.

⁴⁴ Europos Sąjungos portalas// http://europa.eu/scadplus/glossary/social_policy_en.htm; prisijungimo laikas 2006-10-11.

⁴⁵ Palola E., Savio A. Refining the social dimension in an enlarged EU. P. 3.

⁴⁶ Hix S. Europos Sąjungos politinė sistema. P. 306, 307.

⁴⁷ Europos Komisija// http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs261_summary_en.pdf; prisijungimo laikas 2006-10-18.

pasipriešinimas šios srities teisės aktų priėmimo programai.⁴⁸ Vis dėlto, pasiekimai tam tikrose srityse, kaip antai lygybė bei nediskriminavimas, yra reikšmingi ne tik ES lygiu.

Pagrindinis regioninės politikos instrumentas yra struktūriniai fondai. Šie fondai visų pirma siekia padėti sunkumus išgyvenantiems regionams prisitaikyti prie besikeičiančių ekonominių ir socialinių sąlygų.⁴⁹ Socialinei politikai skirtas fondas – Europos socialinis fondas – aptariamas kitame skyriuje.

Nuo pat 1957 m. socialinis fondas tapo efektyvus užimtumo politikos instrumentas. Skirtingais laikmečiais dėmesys daugiau ar mažiau buvo sutelktas ties problemiškais regionais ar socialinėmis grupėmis. Įtampa tarp Komisijos ir valstybių narių tvyrojo dėl to, kad Komisija stengėsi padaryti fondą kuo efektyvesniu instrumentu, tuo tarpu valstybės narės siekė daugiau laisvės naudojant fondo resursus kaip nacionalinių strategijų įrankį.⁵⁰

1.2.1. Europos socialinis fondas

ES politika turi savo institucinę sistemą. Pagrindinis fondas, įkurtas ES socialinei politikai vykdyti, yra Europos socialinis fondas (ESF). Bendras jo tikslas yra apibrėžtas sutarties 123 straipsnyje, numatančiame „pagerinti darbuotojų galimybes įsidarbinti vidaus rinkoje ir taip prisidėti prie gyvenimo lygio kėlimo“,⁵¹ bei siekiai didinti darbuotojų geografinį bei profesinį mobilumą Bendrijos teritorijoje, padėti prisitaikyti prie naujų sąlygų bei pokyčių, ypač to siekiama per profesinį mokymą bei perkvalifikavimą.⁵²

ESF yra pats pirmasis struktūrinis fondas.⁵³ Jis yra vienas iš keturių ES struktūrinių fondų. Kaip žinoma, kiti fondai yra Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EAGGF), Europos žvejybos orientavimo finansinė priemonė (FIFG) ir Europos regioninės plėtros fondas (ERDF).⁵⁴

Kaip ir kitų struktūrinių fondų, socialinio fondo siekis yra mažinti regioninius bei socialinius skirtumus.⁵⁵

M. Cini teigimu, Europos Bendrijų politika didžia dalimi yra reguliavimo politika, ypač socialinės politikos atveju. Iš pradžių, Europos socialinis fondas kompensavo valstybėms narėms

⁴⁸ Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. P. 301.

⁴⁹ ES struktūrinė parama// http://www.esparama.lt/lt/kas_yra_strukturine_parama; prisijungimo laikas 2006-10-21.

⁵⁰ Brine J. The European Social Fund and the EU: flexibility, growth, stability. P. 13.

⁵¹ Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. P. 304.

⁵² Cini M. European Union Politics. P. 271

⁵³ Atviroji enciklopedija// http://fr.wikipedia.org/wiki/Fonds_social_europ%C3%A9en ; prisijungimo laikas 2006-10-23.

⁵⁴ Švietimo ir kultūros generalinis direktoratas. Europos užimtumo ir socialinė politika: politika žmonėms. P. 14.

⁵⁵ Cini M. European Union Politics. P. 271.

išlaidas, susijusias su šių priemonių įvedimu ir įgyvendinimu. Fondas neturėjo jokios kontrolės galios, tačiau pinigų perdavimas valstybių narių darbo tarnyboms vyko sklandžiai.⁵⁶

Pagal EB sutarties 130 straipsnį ESF yra administruojamas Komisijos kartu su komitetu, kuriam pirmininkauja Komisijos narys ir kuris yra sudarytas iš vyriausybių, profesinių sąjungų ir darbadavių organizacijų atstovų.⁵⁷

Remiantis EB sutarties 146 straipsniu, Europos socialiniam fondui patikėtu uždaviniu ir pagal sutarties 159 straipsnį ir reglamento(EB) Nr. 1260/1999 nuostatas struktūriniams fondams patikėtais uždaviniais, fondas remia priemones, skirtas užkirsti kelią nedarbui, plėtoti žmonių išteklius ir socialinę integraciją į darbo rinką, kad būtų skatinamas didesnis užimtumo lygis, moterų ir vyrų lygybė, darnus vystymas bei ekonominė ir socialinė sanglauda. Ypač fondas remia veiksmus, kurių imamasi pagal Europos užimtumo strategiją ir metines užimtumo gaires.⁵⁸

Per visą ESF gyvavimo laikotarpį įvyko keletas esminių jo pokyčių, pirmasis – 1971 m. ESF buvo įpareigotas teikti finansinę paramą, kad būtų sumažintas nepageidautinas tam tikrų Bendrijos politikos sričių socialinis poveikis. Jam taip pat buvo nurodyta sutelkti dėmesį į struktūrinį nedarbą ekonominiu atžvilgiu atsilikusiose Bendrijos teritorijose. Antrasis ESF pokytis įvyko 1983 m. siekiant užtikrinti, kad jo veiksmai daugiausiai būtų skirti kovai su jaunimo nedarbu. ESF pagalba apibūdinama papildomumo principu, kuris reiškia, kad jis daugiausiai papildo nacionalinių valdžios institucijų teikiamą pagalbą, o ne kuria naujas programas.⁵⁹

J. Brine socialinį fondą įvardija kaip reikšmingą lankstų politikos instrumentą Europoje. Jis yra sukurtas ekonominės ir socialinės politikų sąveikoje, nepamirštant ekonominio augimo įtakos. Fondas turi įtaką darbo rinkai per Europos užimtumo strategiją. Valstybėse narėse fondas turi didelę svarbą, nors nėra aiškiai matomas, pavyzdžiui įnašas į nacionalinius profesinius mokymus.⁶⁰

Europos socialinis fondas yra investuoti į žmones skirta ES finansinė priemonė. Nuo 1957 –ųjų ESF taiko bendro finansavimo principą ir taip prisideda prie valstybių narių pastangų didinti įdarbinimo galimybes ir formuoti reikiamus gebėjimus.

ESF nukreipia Europos Sąjungos pinigus reikiama kryptimi ir taip padeda valstybėms narėms įgyvendinti drauge užsibrėžtus siekius, kad būtų sukurta daugiau ir geresnių darbo vietų.⁶¹

⁵⁶ Cini M. European Union Politics. P. 271.

⁵⁷ Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. P. 304.

⁵⁸ Paramos fondas. Europos socialinio fondo agentūra//

http://www.phare.lt/lt/?p=projects&project_id=6&pricat_id=20, prisijungimo laikas 2006-10-26.

⁵⁹ Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. P. 304, 305.

⁶⁰ Brine J. The European Social Fund and the EU: flexibility, growth, stability. P. 73.

⁶¹ Švietimo ir kultūros generalinis direktoratas. Europos užimtumo ir socialinė politika: politika žmonėms. P. 13.

Viešai teikiamoje informacijoje teigiama, kad Europos socialinis fondas yra pagrindinė Europos Sąjungos priemonė, skirta žmogiškųjų resursų vystymui ir darbo rinkos funkcionavimo gerinimui. Jis remia priemones, siekiančias užkirsti kelią nedarbui ir su juo kovoti bei vystyti žmogiškuosius išteklius. ESF tikslas yra skatinti aukštą užimtumo lygį, lygybę tarp vyrų ir moterų, tvarią plėtrą bei ekonominę ir socialinę sanglaudą. Pagrindinis fondo tikslas yra teikti finansinę paramą nacionalinių užimtumo veiksmų planų įgyvendinimui.⁶²

Europos socialinio fondo agentūros teikiamoje informacijoje⁶³ nurodomos pagrindinės penkios šio fondo politikos sritys :

- Aktyvios darbo rinkos politikos vystymas ir skatinimas⁶⁴ kovoti su nedarbu ir užkirsti jam kelią, užtikrinti ilgalaikio nedarbo prevenciją, sudaryti palankias sąlygas ilgalaikiams bedarbiams grįžti į darbo rinką ir remti jaunimo ir asmenų, po tam tikro laiko grįžtančių į darbo rinką, profesinę integraciją;⁶⁵
- Lygių galimybių visiems, patenkantiems į darbo rinką, skatinimas,⁶⁶ ypač akcentuojamos lygių galimybių suteikimas socialiai atskirtoms grupėms;
- Mokymo, lavinimo ir konsultavimo kaip mokymosi visą gyvenimą politikos dalies skatinimas bei gerinimas;⁶⁷ profesinio mokymo, švietimo, konsultavimo, kaip mokymosi visą gyvenimą politikos veiksniai, kuriais siekiama: lengvinti ir gerinti patekimą ir integraciją į darbo rinką, gerinti ir išlaikyti gebėjimą užsitikrinti užimtumą ir remti darbo vietos mobilumą;⁶⁸
- kvalifikuotos, profesiskai parengtos ir mokančios prisitaikyti darbo jėgos rėmimas, darbo organizavimo racionalizavimas ir gebėjimas prisitaikyti, darbo vietų kūrimas skatinantis verslumo ir sąlygų plėtrą bei žmonių potencialo mokslinius tyrimus, mokslo ir technologijos srityje;⁶⁹

---

⁶² Lietuvos darbo birža// http://www.ldb.lt/ldb_site/index.aspx/lt/euopos_socialinis_fondas/?menu_id=275; prisijungimo laikas 2006-09-22.

⁶³ Paramos fondas. Europos socialinio fondo agentūra// http://www.phare.lt/lt/?p=projects&project_id=6&prjcat_id=20 , prisijungimo laikas 2006-10-27.

⁶⁴ Lietuvos darbo birža// http://www.ldb.lt/ldb_site/index.aspx/lt/euopos_socialinis_fondas/?menu_id=275; prisijungimo laikas 2006-09-22.

⁶⁵ Paramos fondas. Europos socialinio fondo agentūra// http://www.phare.lt/lt/?p=projects&project_id=6&prjcat_id=20 , prisijungimo laikas 2006-10-27.

⁶⁶ Lietuvos darbo birža// http://www.ldb.lt/ldb_site/index.aspx/lt/euopos_socialinis_fondas/?menu_id=275; prisijungimo laikas 2006-10-28.

⁶⁷ Lietuvos darbo birža// http://www.ldb.lt/ldb_site/index.aspx/lt/euopos_socialinis_fondas/?menu_id=275; prisijungimo laikas 2006-09-22.

⁶⁸ Paramos fondas. Europos socialinio fondo agentūra// http://www.phare.lt/lt/?p=projects&project_id=6&prjcat_id=20 , prisijungimo laikas 2006-10-30.

⁶⁹ Paramos fondas. Europos socialinio fondo agentūra// http://www.phare.lt/lt/?p=projects&project_id=6&prjcat_id=20 , prisijungimo laikas 2006-10-30.

- Moterų patekimo į darbo rinką ir dalyvavimo joje gerinimas,⁷⁰ konkrečiai yra numatomos gerinimo priemonės, įskaitant jų karjerą, jų galimybes gauti naujas darbo vietas ir pradėti verslą, bei mažinti vertikalią ir horizontalią segregaciją dėl lyties darbo rinkoje.⁷¹

Remiantis socialinio fondo agentūros pateikta informacija, fondo finansinė parama dažniausiai skiriama žmogiškiesiems ištekliams plėtoti tose veiklos rūšyse, kurios gali būti integracijos į darbo rinką dalis. Taigi ESF remtinios veiklos yra šios:

- švietimas ir profesinis mokymas, įskaitant privalomojo mokslo lygmens profesinį rengimą, gamybinę praktiką, parengiamasis mokymas, pirmiausia bendrųjų gebėjimų ugdymas ir tobulinimas, užimtumo atgavimas, priemonės, skirtos skatinti gebėjimą užsitikrinti užimtumą darbo rinkoje, orientavimas, konsultavimas ir nuolatinis profesinis mokymas;
- subsidijos asmenims, dirbantiems pagal darbo sutartis, ir subsidijos savarankiškai dirbantiems asmenims;
- mokslinių tyrimų, mokslo ir technologijų plėtros srityse antroji studijų pakopa bei vadybininkų ir technikų rengimas mokslinių tyrimų įstaigose ir įmonėse;
- naujų užimtumo šaltinių kūrimas, įskaitant socialinę ekonomiką.

Siekiant padidinti nurodytų veiklos rūšių veiksmingumą, parama taip pat gali būti teikiama:

struktūroms ir sistemoms, tai būtų:

- profesiniam mokymui, švietimui ir įgūdžių ugdymui plėtoti ir gerinti, įskaitant mokytojų, instruktorių ir darbuotojų rengimą, bei profesinio mokymo ir kvalifikacijos įgijimo prieinamumui darbininkams gerinti;
- įdarbinimo paslaugoms modernizuoti ir jų veiksmingumui gerinti;
- darbo, švietimo, profesinio mokymo ir mokslinių tyrimų sferų ryšių plėtojimui;
- numatomų užimtumo pokyčių ir kvalifikacijų poreikių, siejamų su naujais darbo būdais ir naujomis darbo organizavimo formomis, sistemoms kurti;

⁷⁰ Lietuvos darbo birža// http://www.ldb.lt/ldb_site/index.aspx/lt/europol_socialinis_fondas/?menu_id=275; prisijungimo laikas 2006-09-22.

⁷¹ Paramos fondas. Europos socialinio fondo agentūra// http://www.phare.lt/lt/?p=projects&project_id=6&prjcat_id=20 , prisijungimo laikas 2006-10-30.

lydimosioms priemonėms:

- parama teikiant paslaugas išmokų gavėjams, įskaitant priežiūros paslaugų teikimą ir sąlygų išlaikytiniams sudarymą;
- socialinio švietimo ugdymo skatinimas siekiant remti palaipsnį integraciją į darbo rinką;
- žinių gilinimas, informavimas ir viešinimas.⁷²

Apibendrinant reikėtų pastebėti, kad ESF dėka ES investuoja dideles sumas didinti užimtumui bei socialinių sąlygų gerinimui, kas sudaro žmonėms sąlygas tobulinti įgūdžius bei gilinti žinias, taip gerinant jų darbo perspektyvas.⁷³

ESF veiklas papildoma iniciatyva⁷⁴ EQUAL. Ši iniciatyva išbando ir skatina naujus kovos būdus su darbo rinkoje egzistuojančia visų formų diskriminacija ir nelygybe, kurią patiria tiek dirbantys, tiek ir ieškantys darbo asmenys. EQUAL yra Europos užimtumo ir Europos kovos su diskriminacija bei atskirtimi strategijų dalis.⁷⁵

Ši iniciatyva skatina naujų metodų kūrimą, išbandymą ir pritaikymą darbo rinkoje. Ji taip pat siekia efektyvesnės naujoviškos užimtumo politikos ir praktikos nacionaliniu ir Europos Sąjungos lygmeniu. EQUAL įgyvendinimas yra paremtas teminių prioritetų, inovacijos, partnerystės, galimybių suteikimo, tarptautinio bendradarbiavimo, lyčių lygių galimybių bei poveikio politikai ir praktikai principais.⁷⁶

EQUAL iniciatyva pabrėžiama tarptautinės veiklos svarba. Norint gauti finansavimą iš šio fondo dalies, privalu parengti projektus, kuriuos įgyvendinant dalyvautų bent dviem valstybėms narėms atstovaujantys partneriai ir kuriuose būtų laikomasi pažangaus, naujoviško požiūrio. Projektų turinys turėtų atitikti bent vieno iš keturių užimtumo strategijos ramsčių nuostatas ir remtis vadinamąja „plėtos partneryste“, apimančia valstybiniame ir privačiame sektoriuose veikiančias asociacijas ir organizacijas. Taip siekiama užtikrinti, kad darbo rinka būtų priinama visiems.⁷⁷

⁷² Paramos fondas. Europos socialinio fondo agentūra//

http://www.phare.lt/lt/?p=projects&project_id=6&prjcat_id=20, prisijungimo laikas 2006-11-02.

⁷³ Europos Komisija// http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs261_summary_en.pdf; prisijungimo laikas 2006-11-04.

⁷⁴ Europos Bendrijų iniciatyvos yra finansuojamos iš struktūrinių fondų biudžeto. EB iniciatyvos, skirtos ekonominės ir socialinės sanglaudos tikslams pasiekti, naudoja įvairius darbo metodus ir siekia novatoriškai pažvelgti į aktualias sritis bei įkurti tarptautinį žmonių ir organizacijų tinklą, kad būtų dalijamasi patirtimi tarp valstybių narių ir regionų. (Europos Bendrijų iniciatyva EQUAL// <http://www.equal.lt/lt/pages/view/?id=95>; prisijungimo laikas 2006-10-01.)

⁷⁵ Europos Bendrijų iniciatyva EQUAL// <http://www.equal.lt/lt/pages/view/?id=96>; prisijungimo laikas 2006-10-03.

⁷⁶ Europos Bendrijų iniciatyva EQUAL// <http://www.equal.lt/lt/pages/view/?id=96>; prisijungimo laikas 2006-11-05.

⁷⁷ Švietimo ir kultūros generalinis direktoratas. Europos užimtumo ir socialinė politika: politika žmonėms. P.16.

EQUAL iniciatyvą Europos Sąjungos lygmeniu administruoja Europos Komisija. Valstybės narės, vadovaudamosi atitinkamais Europos Sąjungos ir nacionaliniais teisės aktais bei Europos Komisijos patvirtintomis EQUAL gairėmis nustatančiomis EQUAL tikslus, taikymo sritį, principus ir kitas įgyvendinimo nuostatas, parengia ir įgyvendina nacionalines EQUAL programas.⁷⁸

Europos Bendrijų iniciatyvos EQUAL įgyvendinimo pagrindas Lietuvoje yra 2004-2006 m. Europos Bendrijų iniciatyvos EQUAL bendrasis programavimo dokumentas, kuriame nustatyti EQUAL iniciatyvos uždaviniai, prioritetai ir įgyvendinimo mechanizmas ir Europos Bendrijų iniciatyvos EQUAL bendrojo programavimo dokumento priedas kuriame detaliau aptariamas programos įgyvendinimas.⁷⁹

EQUAL yra tarptautinei veiklai arba bendrijos iniciatyvai skirta Europos socialinio fondo dalis. 2000 – 2006 m. ji pakeitė ADAPT ir užimtumo iniciatyvas.⁸⁰ 2004-2006 metais EQUAL įgyvendinama Lietuvoje.⁸¹

1.2.2. Bendrasis programavimo dokumentas

Viena iš pagrindinių sąlygų, kurias Lietuva turėjo įvykdyti, kad, tapusi ES nare, gautų struktūrinę paramą (buvo numatyta, kad ji sudarys 3-4 proc. Lietuvos BVP) - parengti Bendrąjį programavimo dokumentą (BPD), kuriame pateikiama visa reikalinga informacija apie tai, kur ir kaip Lietuva investuos gautas lėšas. ES Komisijos atstovybės duomenimis, struktūrinių fondų atžvilgiu Lietuva laikoma vienu regionu. Todėl 2004 – 2006 metams buvo parengtas vienas Bendrasis programavimo dokumentas.⁸²

Bendrajame programavimo dokumente išdėstytas Lietuvos nacionalinis strateginis socialinės ir ekonominės plėtros planas 2004 – 2006 metams. Jis pagrįstas ankstesniais nacionaliniais ekonominės plėtros ir sektorių strategijos dokumentais, įskaitant Lietuvos nacionalinę ilgalaikės plėtros strategiją ir Nacionalinį susitarimą dėl ekonominės ir socialinės sanglaudos.

⁷⁸ Europos Bendrijų iniciatyva EQUAL// <http://www.equal.lt/lt/pages/view/?id=96>; prisijungimo laikas 2006-10-03.

⁷⁹ Ten pat.

⁸⁰ Švietimo ir kultūros generalinis direktoratas. Europos užimtumo ir socialinė politika: politika žmonėms. P.16.

⁸¹ Lietuvos darbo birža//

http://www.ldb.lt/ldb_site/index.aspx/lt/europos_socialinis_fondas/equal_programa/?menu_id=282; prisijungimo laikas 2006-10-01.

⁸² Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje// http://www.eudel.lt/lt/strukturingiai_fondai/index5.htm ; prisijungimo laikas 2006-11-07.

ES struktūrinių fondų parama Lietuvai 2004 – 2006 m. teikiama pagal Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrąjį programavimo dokumentą (BPD), patvirtintą 2004 m. birželio 18 d. Europos Komisijos sprendimu C(2004)2120 LR Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimu Nr. 935.⁸³

Šis dokumentas grįstas ankstesniais nacionaliniais ekonominės plėtros dokumentais, įskaitant Lietuvos nacionalinę ilgalaikės plėtros strategiją ir Nacionalinį susitarimą dėl ekonominės ir socialinės sanglaudos.⁸⁴

Jame išdėstyti ES struktūrinių fondų ir Lietuvos veiksmų tikslai, plėtros strategija, nurodyti ES struktūrinių fondų ir kitų finansavimo šaltinių įnašai. Detalizuoti BPD numatytų priemonių aprašymai pateikiami BPD priede. Bendrajame programavimo dokumente⁸⁵ išdėstomi 5 prioritetai:

- socialinės ekonominės ūkio infrastruktūros plėtra;
- žmogaus išteklių plėtra;
- gamybos sektoriaus plėtra;
- kaimo ir žuvininkystės plėtra;
- techninė pagalba.

Kiekviename iš prioritetų išvardinamos jų įgyvendinimo priemonės, tikslai, uždaviniai bei remiamos veiklos. Antrajam prioritetui, skirtam žmogiškųjų išteklių plėtrai, skirta penkios įgyvendinimo priemonės:

- 2.1 priemonė. "Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas"
- 2.2 priemonė. "Darbo jėgos kompetencijos ir prisitaikymo prie pokyčių ugdymas"
- 2.3 priemonė. "Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija"
- 2.4 priemonė. "Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas"
- 2.5 priemonė. "Žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas inovacijų ir mokslinių tyrimų srityje"

Visoms priemonėms taikomi šie bendri projektų atrankos kriterijai:⁸⁶

- viešumas, skaidrumas, ekonominis socialinis tęstinumas;
- socialinių poreikių tenkinimas arba poveikis skurdo mažinimui;

⁸³ LR Vyriausybės nutarimas 2004 m. rugpjūčio 2 d. Nr. 935 „Lietuvos 2004-2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas“// Valstybės žinios. 2004, Nr. 123-4486.

⁸⁴ Paramos fondas. Socialinio fondo agentūra//

http://www.phare.lt/lt/?p=projects&project_id=6&pricat_id=21#priemone21 ; prisijungimo laikas 2006-11-10.

⁸⁵ LR Vyriausybės nutarimas 2004 m. rugpjūčio 2 d. Nr. 935 „Lietuvos 2004-2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas“// Valstybės žinios. 2004, Nr. 123-4486.

⁸⁶ Lietuvos verslo paramos agentūra// <http://www.lvpa.lt/lt/content/viewitem/944/>; prisijungimo laikas 2006-11-12.

- lygios galimybės;
- poveikis aplinkai.

BPD nurodomas pagrindinis siekiamas tikslas – žinių pagrindu veikiančios ekonomikos plėtra. Žmogiškųjų išteklių plėtrai skiriamas labai svarbus vaidmuo siekiant užtikrinti, kad darbo jėga geriau atitiktų darbo rinkos reikalavimus ir būtų puoselėjama mokymosi visą gyvenimą kultūra. Lietuvos darbo jėga yra palyginti išsilavinusi (t.y. daug Lietuvos gyventojų turi aukštąjį išsilavinimą ir t.t.), tačiau šiuolaikinės ekonomikos pobūdis sąlygoja gebėjimų, grupių pokyčių, gebėjimo prisitaikyti ir kvalifikacijos tobulinimo poreikį. Dažnai būna, kad anksčiau įgytos žinios yra sunkiai pritaikomos ar net bevertės. Aukštos kvalifikacijos specialistų buvimas yra viena iš pagrindinių sąlygų, leidžiančių diegti ir plėtoti mokslą ir technologijas, kurių reikšmė pabrėžiama šiame dokumente.

Daugeliu požiūrių šis prioritetas yra horizontalus, glaudžiai susijęs su kitais šio BPD prioritetais ir daugeliu jų priemonių. Šio prioriteto tikslas – sumažinti jaunimo nedarbą, netgi užkirsti kelią nedarbui koordinuojant darbuotojų žinias ir įgūdžius su besiformuojančiais darbo rinkos poreikiais, o žmogiškųjų išteklių tvariąją plėtrą – su ekonominio augimo tikslais. Ilguoju laikotarpiu žmogiškųjų išteklių plėtra plačiąja prasme, o konkrečiau – darbo jėgos kvalifikacija – bus lemiamas veiksnys, užtikrinantis Lietuvos ekonominio augimo stabilumą. Daugelyje darbo vietų, kurias pagal šį projektą sukūrė ir ateityje sukurs naujieji sparčiai augantys ekonomikos sektoriai, reikės didesnių darbo jėgos gebėjimų prisitaikyti ir didesnės iniciatyvos, aukštesnio kvalifikacijos lygio ir (arba) techninių įgūdžių, įgytų aukštojo mokslo sistemoje.⁸⁷

---

⁸⁷ LR Vyriausybės nutarimas 2004 m. rugpjūčio 2 d. Nr. 935 „Lietuvos 2004-2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas“// Valstybės žinios. 2004, Nr. 123-4486.

Įgyvendinamų projektų tyrimas

2.1. Tyrimo metodika

Ši darbo dalis skirta pristatyti tyrimo metodiką bei tiriamą objektą – Rokiškio darbo biržos bei savivaldybės socialinės paramos ir sveikatos skyriaus specialistai, analizuojant ESF įgyvendinamus projektus.

Kokybinis tyrimas atliekamas Rokiškio rajono teritorinėje darbo biržoje, savivaldybės socialinės paramos ir sveikatos skyriuje apklausiant atitinkamos kompetencijos specialistus.

Tyrimo tikslas sužinoti kokie kriterijai yra taikomi atrenkant projektus, kokie projektai yra įgyvendinami, taip pat siekiama išanalizuoti sunkumus, išskylančius projektų rengime bei jų įgyvendinime, taipogi išsiaiškinti kokioms socialinėms grupėms projektų trūksta. Finansavimas yra vienas iš analizuojamų klausimų. Tyrimas atliekamas struktūruoto interviu metodu.

Apklausiami Rokiškio rajono darbo biržos specialistai siekiant išsiaiškinti kiek yra įgyvendinamų projektų per ESF, kokie kriterijai yra taikomi atrenkant projektus ir kas juos nustato.

Analizuojant įgyvendinamų projektų poveikį socialiniam sektoriui bei socialiai atskirtas grupes apklausti to paties rajono savivaldybės socialinės paramos ir sveikatos skyriaus specialistai.

Šie respondentai pasirinkti dėl jų atitinkamos kompetencijos socialinėje srityje bei patirties ir kvalifikacijos susijusios su įgyvendinamais ESF projektais.

Darbo biržos specialistams apklausti skirta anketa susideda iš keturių dalių ir apima klausimus apie projektų atranką, įgyvendinamus projektus per teritorines darbo biržas, sunkumus bei finansavimą.

Savivaldybės socialinės paramos skyriaus specialistams apklausti anketa yra iš dviejų dalių, labiau orientuota tirti pokyčius socialiniame sektoriuje, kuriuos įtakojo ESF įgyvendinami projektai. Taip pat siekiama sužinoti kokia parama teikiama per savivaldybių socialinės paramos ir sveikatos skyrius, bei respondentų nuomone, kokių projektų turėtų būti daugiau. Anketos skiriasi atsižvelgiant į specialistų darbo pobūdį ir sritis.

Respondentų aprašymas:

- ESF projektų koordinatorius;
- Užimtumo fondo apskaitos skyriaus vedėja;
- Darbo rinkos programų skyriaus vedėja;
- Socialinio paramos centro direktorė;
- Savivaldybės socialinės paramos ir sveikatos skyriaus specialistai;
- Savivaldybės administracijos verslo ir investicijų skyriaus vyresn. specialistė;
- Psichiatrijos ligoninės socialinės pagalbos skyriaus vedėja.

Visi respondentai – moterys, amžius nuo 33 iki 57 metų. Visų darbo biržos specialistų išsilavinimas aukštasis universitetinis ekonomikos mokslų srityje. Savivaldybės socialinės paramos ir sveikatos skyriaus darbuotojų socialinių mokslų srityje išsilavinimas taip pat vien aukštasis universitetinis. Visi apklaustieji geranoriškai sutiko atsakyti į anketos klausimus, tačiau socialinės paramos ir sveikatos skyriaus specialistai paliko daugiausiai neatsakytų klausimų apie projektų atranką.

Tyrimas atliktas 2006 m. lapkričio – gruodžio mėnesiais Rokiškio mieste. Tyrimo klausimynai pridedami prieduose.

1 lentelė. Apklaustųjų charakteristikos

Nr.	Inicialai	Pareigos	Darbo vieta	Patirtis su ES parama
1	A. B.	ESF projektų koordinatorius	Rokiškio teritorinė darbo birža	2 m.
2	D. D.	Darbo rinkos programų skyriaus vedėja	Rokiškio teritorinė darbo birža	2 m.
3	A. B.	Užimtumo fondo apskaitos skyriaus vedėja	Rokiškio teritorinė darbo birža	2 m.
4	A. K.	Socialinio paramos centro direktorė	Rokiškio socialinės paramos centras	1 m.
5	V. J.	Vyr. specialistė	Rokiškio savivaldybės socialinės paramos ir sveikatos skyrius	Nedidelė
6	Z. K.	Vyr. specialistė	Rokiškio savivaldybės socialinės paramos ir sveikatos skyrius	1 m.
7	K. S.	Vyr. specialistė	Rokiškio rajono savivaldybės	Beveik 1

			administracija, verslo ir investicijų skyrius	m.
8	R. M.	Vyr. specialistė	Rokiškio savivaldybės socialinės paramos ir sveikatos skyrius	1 m.
9	D. V.	Vyresn. specialistė	Rokiškio savivaldybės socialinės paramos ir sveikatos skyrius	1 m.
10	R. R.	Socialinės pagalbos skyriaus vedėja	Rokiškio psichiatrijos ligoninė	3 m.

Pagrindinės klausimų grupės buvo: kriterijai atrenkant projektus, įgyvendinami projektai per teritorines darbo biržas, atsakingos institucijos, išskylantys sunkumai, finansavimas bei su juo susiję sunkumai, bei jų nuomone, kokių projektų trūksta ir kokie pokyčiai jau yra. Taip pat informacijos šaltiniai apie ESF projektus.

2.2. Administravimas Lietuvoje

2004 – 2006 m. programavimo laikotarpiui BPD administravimui buvo sukurta centralizuota trijų lygių (vadovaujančioji, tarpinės ir įgyvendinančios institucijos) valdymo sistema. Teisiškai ši sistema patvirtinta 2001 m. gegužės 31 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 649⁸⁸ bei patikslinta naujomis Nutarimo redakcijomis 2003 m. rugsėjo 11 d. ir 2005 m. balandžio 18 d. Nutarime buvo numatytos institucijų, atsakingų už ES struktūrinių fondų lėšų, skirtų 2004 – 2006 m. BPD įgyvendinti, administravimą, atsakomybės ir funkcijų paskirstymo taisyklės.⁸⁹

Projektų atrankos procese dalyvauja visų trijų lygių valdymo lygmenų institucijos:

- **vadovaujančioji institucija** – Finansų ministerijos Europos Sąjungos programų valdymo departamentas – užtikrina atrankos proceso skaidrumą ir objektyvumą, taip pat tvirtina projektų atrankos kriterijus, orientuodama vertinimo procesą tvirtina komitetų sudėtį bei dalyvauja atrankos komitetuose;
- Atrenkant projektus finansavimui pagal BPD, svarbiausią vaidmenį atlieka **tarpinės institucijos**, kurioms tenka bendra atsakomybė už ES ir nacionalinio bendrojo

⁸⁸ LR Vyriausybės nutarimas 2001 m. gegužės 31 d. Nr. 649 “Dėl institucijų, atsakingų už Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų, skirtų Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrojo programavimo dokumentui įgyvendinti, administravimą, atsakomybės ir funkcijų paskirstymo”// Valstybės žinios. 2001, Nr. 48 – 1676.

⁸⁹ “Transparency International” Lietuvos skyrius. Kiek skaidriai leidžiame ES pinigus. – Vilnius: Eugrimas, 2005. P. 5.

finansavimo lėšų paskirstymą BPD priemonėms įgyvendinti tam tikrame sektoriuje.⁹⁰ Viena iš BPD administruojančių institucijų⁹¹ – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, atsakinga už socialinį sektorį. Tarpinėms institucijoms įgyvendinančiosios institucijos pateikia visas tinkamų finansuoti projektų paraiškas kartu su vertinimo ataskaitomis ir rekomendacijomis. Tarpinės institucijos ataskaitas atrinkti pateikia savo įkurtiems ir vadovaujamiems projektų atrankos komitetams. Atrankos komitetai formuojamiiš įvairių su įgyvendinama BPD priemone susijusių veiklą vykdančių institucijų bei socialinių ir ekonominių partnerių atstovų.⁹²

- Projektų paraiškas išsamiai vertina **įgyvendinančiosios institucijos**.⁹³ Europos socialinio fondo įgyvendinančioji institucija yra Europos socialinio fondo agentūra – ESFA. Įgyvendinančios institucijos atlieka pateiktų projektų atitikties administraciniais reikalavimams vertinimus išlaidų atitikties nustatytiems kriterijams patikrinimus, tinkamumo bei kokybės ir naudos vertinimus. Siekiant užtikrinti objektyvų vertinimą, projekto tinkamumą, kokybę ir naudą turi atskirai vertinti mažiausiai du įgyvendinančios institucijos paskirti nepriklausomi ekspertai.⁹⁴ Jie pasirenkami atsižvelgiant į jų kvalifikaciją, patirtį bei į jų turimas specifines žinias. Prieš pradėdami vertinimą jiems privalu pasirašyti konfidencialumo ir nešališkumo deklaraciją.

Paveikslu nr. 1 siekiama vizualiai pateikti, kaip yra susijusios ESF remiamus projektus administruojančios institucijos Lietuvoje.

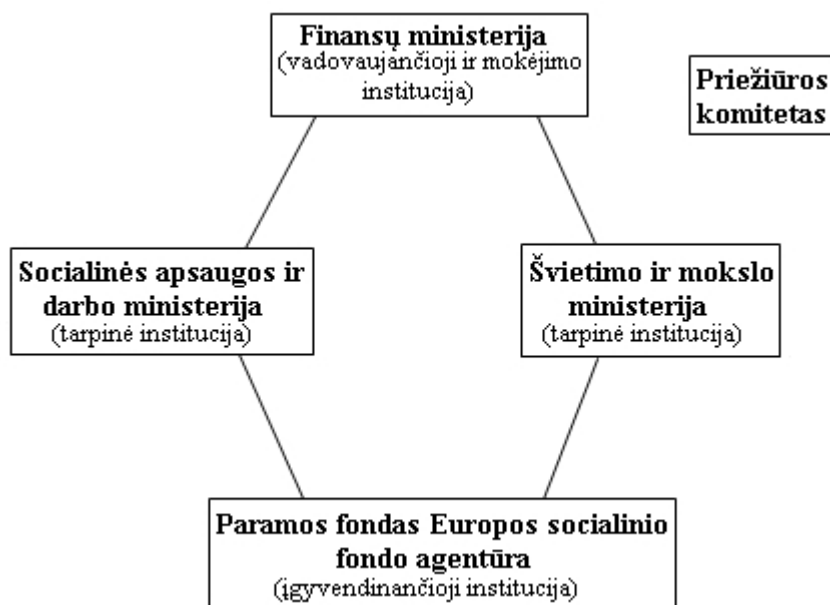
⁹⁰ “Transparency International” Lietuvos skyrius. Kiek skaidriai leidžiame ES pinigus. P. 5.

⁹¹ Iš viso yra aštuonios tarpinės institucijos: Aplinkos ministerija, Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LRV, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Susisiekimo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Ūkio ministerija, Žemės ūkio ministerija (“Transparency International” Lietuvos skyrius. Kiek skaidriai leidžiame ES pinigus. P. 5 – 6.).

⁹² “Transparency International” Lietuvos skyrius. Kiek skaidriai leidžiame ES pinigus. P. 6.

⁹³ Iš viso yra šešios įgyvendinančios institucijos: Aplinkos projektų valdymo agentūra – APVA, Centrinė projektų valdymo agentūra – CPVA, Europos socialinio fondo agentūra – ESFA, Lietuvos verslo paramos agentūra – LVPA, Nacionalinė mokėjimo agentūra – NMA, Transporto investicijų direkcija – TID (“Transparency International” Lietuvos skyrius. Kiek skaidriai leidžiame ES pinigus. P. 6.).

⁹⁴ “Transparency International” Lietuvos skyrius. Kiek skaidriai leidžiame ES pinigus. P. 6.

1 paveikslas. Europos socialinio fondo administravimo sistema Lietuvoje (šaltinis: Europos socialinio fondo agentūra// <http://www.esf.lt/index.php/lt/apie-esf/esf-lietuvoje/>; prisijungimo laikas 200-11-26).

1. Vadovaujančioji institucija (Finansų ministerija) yra atsakinga už patikimą ir veiksmingą ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų planavimą, priemonių įgyvendinimą ir priežiūrą.

2. Mokėjimo institucija (Finansų ministerija) yra atsakinga už visų ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų apskaitą.

3. Tarpinės institucijos (Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei Švietimo ir mokslo ministerija) rengia priskirtų BPD priemonių finansavimo planus ir atsako už jų įgyvendinimą, taip pat priima galutinį sprendimą dėl projektų finansavimo.⁹⁵ Šios institucijos inicijuoja BPD ir BPD priedo pakeitimus, dalyvauja Priežiūros komiteto veikloje, nustato priskirtų BPD priemonių projektų atrankos kriterijus bei vertinimo taisykles, planuoja visuomenės informavimo veiksmus, atlieka vidaus audito organizavimą bei įgyvendinimą, sertifikuoja išlaidų deklaracijas.

4. Įgyvendinanti institucija (Paramos fondas Europos socialinio fondo agentūra) vykdo tiesioginį paramos administravimą: skelbia projektų paraiškų konkursus, teikia informaciją, prižiūri projektų įgyvendinimą, rengia ataskaitas.

5. Priežiūros komitetas – pagrindinė BPD įgyvendinimo priežiūros institucija. Komitetas sudaromas remiantis partnerystės principu, įtraukiant valstybės institucijų bei nevyriausybinių organizacijų atstovus, taip pat Europos Komisijos atstovą.⁹⁶

⁹⁵ Europos socialinio fondo agentūra// <http://www.esf.lt/index.php/lt/apie-esf/esf-lietuvoje/> ; prisijungimo laikas 2006-11-26.

⁹⁶ Ten pat.

Teritorinės darbo biržos yra ESF konsultantai. Jos teikia informaciją bei konsultuoja potencialius paraiškų teikėjus apie ESF paramos kryptis bei galimybes, taip pat teikia paramą paraiškų teikėjus formuluojant projektų idėjas atsižvelgiant į regiono ar vietos poreikius. Teritorinės darbo biržos dalyvauja rengiant projektus.

Bendrajame programavimo dokumente⁹⁷ pristatoma, kad įkurti ESF koordinavimo komitetą ėmėsi Socialinės apsaugos ministerija kartu su Švietimo ir mokslo ministerija. Nurodomas pagrindinis ESF koordinavimo komiteto tikslas – prisidėti prie ESF paramos veiksmingo planavimo bei įgyvendinimo ir koordinuoti pagrindinių institucijų, susijusių su ES struktūrinės politikos žmogiškųjų išteklių plėtra, veiklą.

Komiteto sudėtis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Švietimo ir mokslo ministerijos, Finansų ministerijos, Ūkio ministerijos, ESF įgyvendinančiosios institucijos ir kitų institucijų, susijusių su šia sritimi, atstovų.

Tame pačiame šaltinyje yra pateikiami pagrindiniai Komiteto tikslai:

- užtikrinti aiškias nuorodas ir horizontalias sąsajas tarp BPD prioritetų ir priemonių;
- užtikrinti įvairių institucijų veiklos, susijusios su ESF įgyvendinimu, koordinavimą – pirmiausia nustatyti prioritetinius veiksmus ESF priemonėse, sukurti projektų rezervą ir t.t.;
- koordinuoti numatytus ESF remiamų veiksmų rezultatus, aptarti ir įvertinti priemonių pasiekimus ir rezultatus;
- stebėti ESF remiamų priemonių įgyvendinimo procesą ir aptarti iškilusias problemas, teikti vadovaujančiajai institucijai ir Priežiūros komitetui suderintus pasiūlymus dėl BPD ir BPD priedo pakeitimų, finansinių išteklių paskyrimo ar perskirstymo, administracinės sistemos gerinimo, projektų atrankos ir vertinimo kriterijų ir t.t.

---

⁹⁷ LR finansų ministro įsakymas 2005 m. vasario 4 d. Nr. 1K-041 “Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. sausio 28 d. įsakymo Nr. 1K-033 “Lietuvos 2004 – 2006 m. bendrojo programavimo dokumento priemonių ir projektų, finansuojamų įgyvendinant šias priemones, administravimo ir finansavimo taisyklių patvirtinimo” pakeitimo”// Valstybės žinios. 2005, Nr. 21-667.

2.3. Projektų atranka

Procedūriniai ES struktūrinių fondų projektų atrankos aspektai reglamentuoti Finansų ministro įsakymu⁹⁸, kuriame nurodyta, kad atrankos procedūros privalo būti skaidrios, nešališkos ir atliktos laikantis viešumo principų, kartu atsižvelgiant į konfidencialumo reikalavimus. Taisyklėse yra nustatyta ES struktūrinių fondų paramai gauti atrankos procedūros seka.⁹⁹

Pirmuoju atrankos etapu galima laikyti kriterijų nustatymą. Apklaustieji teritorinės darbo biržos specialistai nurodo, kad projektų atrankos „*kriterijai yra nustatyti gairėse pareiškėjams*“, „*kurios tvirtinamos vadovaujančios institucijos*.“

Gairėse nurodoma, kokiais kriterijais vadovaujantis yra vertinamas projekto tinkamumas finansuoti pagal BPD ir pagal kuriuos kriterijus yra nustatomi prioritetai skirti paramą. Gairėse taip pat yra pateikiama kiekvieno atrankos kriterijaus vertinimo skalė balais, kuri turėtų užtikrinti objektyvų paraiškų vertinimą ir projektų palyginamumą. Visos pateiktos paraiškos turi būti vertinamos pagal atitinkamose gairėse pareiškėjams nustatytus atrankos ir vertinimo kriterijus.¹⁰⁰ Šie kriterijai negali būti keičiami vertinimo metu. ESF projektų atrankos koordinatorius A. B. pateikia tokius pagrindinius kriterijus¹⁰¹, kuriais vadovaujamasi atrenkant projektus:

- Projektai turi atitikti BPD strategiją bei susijusias Lietuvos bei ES politikas;
- Projektai turi būti nuosekliai bei logiškai susiję su priemonės ir prioriteto, pagal kurias jie teikiami, tikslais;
- Projektų rezultatai turi būti adekvatūs investuotoms lėšoms;
- Projektai turi būti ekonomiškai gyvybingi;
- Užtikrinamas projektų tęstinumas po paramos teikimo pabaigos;
- Prioritetas teikiamas projektams, kuriuose didesnis pareiškėjo nuosavas indėlis;
- Prioritetas teikiamas projektams, skirtiems probleminių regionų plėtrai.

Antrasis etapas – paraiškų vertinimas, susidedąs iš trijų pakopų: administracinės atitikties vertinimo, tinkamumo skirti paramą vertinimo bei projekto kokybės ir naudos

⁹⁸ LR finansų ministro įsakymas 2005 m. vasario 4 d. Nr. 1K-041 „Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. sausio 28 d. įsakymo Nr. 1K-033 „Lietuvos 2004 – 2006 m. bendrojo programavimo dokumento priemonių ir projektų, finansuojamų įgyvendinant šias priemones, administravimo ir finansavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“// Valstybės žinios. 2005, Nr. 21-667.

⁹⁹ „Transparency International“ Lietuvos skyrius. Kiek skaidriai leidžiame ES pinigus. P. 7.

¹⁰⁰ Ten pat.

¹⁰¹ Priedas nr. 4 P. 60.

vertinimo. Specifiniai metodologiniai projektų vertinimo aspektai vertintojams gali būti nustatomi tarpinės institucijos parengtose metodologinėse rekomendacijose, kuriose nurodoma, kaip atliekamas vertinimas pagal atrankos kriterijus.¹⁰²

Visi apklaustieji darbo biržos specialistai tvirtino, kad dėmesys atrenkant projektus labiausiai yra kreipiamas „į pareiškėjo bei partnerio tinkamumą nustatytiems reikalavimas“, taip pat į „projekto atitikimą bendrojo finansavimo reikalavimams“, į „projekto veiklų atitinkamumą“, į „projekto išlaidų atitinkamumą“. Dėmesys taip pat kreipiamas į „projekto įgyvendimo laikotarpio tinkamumą“.

Anot Socialinės paramos centro direktorės A. K.¹⁰³, „atrenkant socialinius projektus vadovaujamosi pasirinkto projekto aktualumu būtent tam regionui (savivaldybei, apskričiai), vertinama kiek klientų galės pasinaudoti projekto teikiamomis galimybėmis, <...> kokią poveikį projektas turės konkrečiam regiono socialinei ir ekonominei plėtrai“. Ji teigia, kad atrenkant projektus akcentuojamas dėmesys ir į finansinius aspektus bei tęstinumo svarbą: „Ar prie projekto finansavimo iš dalies prisidės valstybė, atitinkama savivaldybė, privatūs klientai savo lėšomis, ar bus projekto institucinis, finansinis, technologinis, politinis tęstinumas, į projekto vadovo patirtį projektinėje veikloje, horizontaliosios politikos sudedamąsias dalis: darnų vystymą, lygias galimybes, regioninę plėtrą, informacinę visuomenę ir kt. Taip pat yra kreipiamas labai svarbus dėmesys į būtinų dokumentų, kuriuos pareiškėjas privalo pridėti prie paraiškos pristatymą.“

Tolesnė eiga – įgyvendinančioji institucija, įvertinusi paraiškas, parengia visų pagal kiekvieną kvietimą teikti paraiškas gautų paraiškų vertinimo ataskaitas. Ataskaitose yra pateikiamos išvados ir rekomendacijos paramai skirti, ir tada jos teikiamos tarpinei institucijai. Paraiškų vertinimo ataskaitose nustačiusi trūkumų ir/arba netikslumų, tarpinė institucija grąžina jas įgyvendinančiajai institucijai, nurodydama trūkumus ir/ar netikslumus, ir nustato terminą, per kurį įgyvendinančioji institucija turi juos ištaisyti.¹⁰⁴

Ketvirtasis etapas – tinkamų finansuoti projektų paraiškos kartu su vertinimo ataskaitomis ir įgyvendinančios institucijos rekomendacijomis svarstymas projektų atrankos komitetuose. Balso teisę šiuose atrankos komitetuose turi tik atsakingų institucijų įgalioti atstovai. Kviečiami socialinių ir ekonominių partnerių atstovai ir ekspertai projektų atrankos komitetų posėdžiuose dalyvauja su patarimojo balso teise. Priimant sprendimus komitete

¹⁰² „Transparency International“ Lietuvos skyrius. Kiek skaidriai leidžiame ES pinigus. P. 7.

¹⁰³ Priedas nr. 5. P. 63.

¹⁰⁴ „Transparency International“ Lietuvos skyrius. Kiek skaidriai leidžiame ES pinigus. P. 7.

siekiama bendro sutarimo, tačiau jei nuomonių suderinti nepavyksta, sprendimai priimami paprasta dalyvaujančių ir turinčių balso teisę projektų atrankos komiteto narių balsų dauguma. Jei balsai pasidalina po lygiai, lemiamas yra projektų atrankos komitetui pirmininkaujančio tarpinės institucijos atstovo balsas.¹⁰⁵

Sprendimą dėl paramos skyrimo priima tarpinė institucija. Jos sprendimai turi būti nuoseklūs, argumentuoti bei pagrįsti įgyvendinančiųjų institucijų parengtose paraiškų vertinimo ataskaitose išdėstytomis vertinimo išvadomis ir projektų atrankos komiteto rekomendacijomis. Tarpinės institucijos sprendimas tvirtinamas institucijos, atliekančios tarpinės institucijos funkcijas, vadovo įsakymu arba jo įgalioto asmens potvarkiu. Atsisakyti skirti paramą rekomenduojamam projektui tarpinė institucija gali tik išimtiniais atvejais, jei turi svarbių priežasčių ir šios priežastys nebuvo svarstytos iki projektų atrankos komiteto posėdžio ar jo metu.¹⁰⁶

Paskutinis etapas – projektų atrankos komitetas ir tarpinė institucija privalo užtikrinti, kad, priimant rekomendacijas ir sprendimus skirti paramą, nebūtų teikiamos nepagrįstos privilegijos tam tikrai interesų grupei.¹⁰⁷

Taisyklėse nurodoma, kad projektų atranka būtų vieša. Taip pat nurodoma, kad projektų vertinimo skaidrumui užtikrinti pakanka viešai skelbti: pareiškėjo pavadinimą, projekto pavadinimą, projekto kodą, trumpą projekto aprašymą ir prašomos paramos sumą.¹⁰⁸ Savo ruožtu tarpinės bei įgyvendinančios institucijos skelbia informaciją apie pasirašytas sutartis savo internetinėse svetainėse. Nurodomas projekto vykdytojo pavadinimas, jo kodas, pateikiamas aprašymas bei kokia yra skirta paramos suma.

Atliekant tyrimą taip pat siekta išsiaiškinti, į kokius kriterijus dar vertėtų atsižvelgti projektų atrankoje.

Iš apklaustųjų darbo biržos specialistų į šį klausimą atsakė vos vienas respondentas. Anot Užimtumo skyriaus vedėjos A. B., atrenkat projektus, „*didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas į pareiškėjo kompetenciją įgyvendinant projektus.*“

Respondentai iš savivadybės socialinės paramos ir sveikatos skyriaus įvardijo daugiau kriterijų, į kuriuos, anot jų, turėtų būti atsižvelgta. Štai vyr. specialistė V. J.¹⁰⁹ mano, kad reikėtų

¹⁰⁵ “Transparency International” Lietuvos skyrius. Kiek skaidriai leidžiame ES pinigus. P. 7.

¹⁰⁶ Ten pat. P. 8.

¹⁰⁷ Ten pat.

¹⁰⁸ LR finansų ministro įsakymas 2005 m. vasario 4 d. Nr. 1K-041 “Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. sausio 28 d. įsakymo Nr. 1K-033 “Lietuvos 2004 – 2006 m. bendrojo programavimo dokumento priemonių ir projektų, finansuojamų įgyvendinant šias priemones, administravimo ir finansavimo taisyklių patvirtinimo” pakeitimo”// Valstybės žinios. 2005, Nr. 21-667.

¹⁰⁹ Priedas nr. 6. P. 66.

daugiau dėmesį kreipti „į projekto išliekamąją vertę, ar jis bus naudingas, kai projektas bus įgyvendintas.“ Jos kolegė iš esmės pritaria jog, „turėtų būti kreipiamas dėmesys į projektų testinumą, jų reikšmę tų asmenų grupėms, kuriems nukreiptas projektas. Trumpalaikė parama neturi reikiamo įvertinimo ir poveikio asmenims, kuriems nukreiptas projektas.“

To paties skyriaus vyr. specialistė Z. K.¹¹⁰ teigia, kad gan svarus kriterijus turėtų būti „pati projekto idėja, kiek ji naudinga tai ar kitai vietai, savivaldybei, institucijai. Kokia bus finansinė nauda, kiek dalyvaus projekte, kokie yra projekto vykdytojai, jų kvalifikacija, partnerių pasiruošimas vykdyti projektą, garantiniai raštai dėl koofinansavimo ir kt.“

Kaip teigia Socialinio paramos centro direktorė,¹¹¹ „turėtų būti didesnis dėmesys kreipiamas vertinant projektus ar regionas toje srityje yra žymiai atsilikęs nuo kitų regionų, ypač tai aktualu provincijoms. Didesnį dėmesį reiktų skirti kaimo bendruomenių projektams, nes daugelyje kaimo vietovių stinga socialinės paskirties objektų. Kaime vyrauja didesnė socialinė atskirtis, nes uždarinėjant kaimo mokyklas, paštus, pirtis gyventojai patiria nepatogumų. Daug kur nėra kultūros namų, nes ankstesni seniai statyti, be galo aukšti, didžiuliais langais, nuostolinga juos šildyti ir reikalinga juos renovuoti arba kai kurie yra avarinės būklės. Bendruomenių nariai neturi kur susirinkti ir spręsti tam kraštui aktualių problemų bei teikti minimalių paslaugų.“

Remiantis apklaustųjų nuomonėmis, galima teigti, jog gan svarus kriterijus galėtų būti su projektu susijusių dalyvių kompetetingumas, asmeninė kvalifikacija bei pasiruošimas vykdyti projektą. Taip pat pabrėžiama, kad ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas kaimų, provincijų problemas sprendžiantiems projektams. Projektų atrankoje nederėtų pamiršti ir jų numatomų pasiekti rezultatų, kad tai kas pasiekta – nebūtų tik trumpalaikis pagerėjimas.

2.4. Įgyvendinami projektai

Pasak darbo biržos specialistų, Lietuvos mastu teritorinės darbo biržos pastaruoju metu dalyvauja įgyvendinant iš viso „18 projektų, iš jų 10 pagal EQUAL programą.“ Visi apklaustieji teigia, kad daugiausiai projektų yra įgyvendinama didžiuosiuose šalies miestuose bei apskričių centruose, ir mažiausiai – kaimuose bei provincijose. Daugiausiai projektų įgyvendinama Vilniaus apskrityje (254 projektai), toliau projektų skaičiumi sektų Kauno (128 projektai), Klaipėdos (31), Šiaulių (27) apskritys. Mažiausiai – Telšių (7 projektai), Tauragės (8) ir Marijampolės (10) apskrityse.¹¹²

---

¹¹⁰ Priedas nr. 7. P. 68.

¹¹¹ Priedas nr. 5. P. 63.

Pagrindinius įgyvendinamų projektų siekius ESF projektų koordinatorius A. B. nurodo¹¹³ šiuos:

- Pritraukti į darbo rinką bei joje išlaikyti daugiau žmonių;
- Užtikrinti kokybišką bei saugų užimtumą;
- Plėtoti bendruomenės nariams teikiamas paslaugas.

Kaip pagrindinius įgyvendinamų projektų tikslus darbo biržos specialistai nurodo šiuos: „reikiamos kvalifikacijos neturinčių žmonių profesinis orientavimas ir konsultavimas“, „padėti jauniems ir ilgalaikiams bedarbiams įgyti profesiją“, „asmenų su negalia, nuteistųjų asmenų, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų integracija visuomenėje ir darbo rinkoje“, bedarbių užimtumo rėmimas“, „Darbo biržos paslaugų bedarbiams ir darbdaviams diegimas“, „Darbo biržos darbuotojų bendrųjų ir profesinių gebėjimų stiprinimas“.

Pagrindinius įgyvendinamų projektų siekius ESF projektų koordinatorius A. B.¹¹⁴ įvardija šiuos: „*pritraukti į darbo rinką bei joje išlaikyti daugiau žmonių, užtikrinti kokybišką bei saugų užimtumą, plėtoti bendruomenės nariams teikiamas paslaugas.*“

Lietuvos darbo birža kartu su teritorinėmis darbo biržomis vykdo 8 projektus, finansuojamus Europos socialinio fondo. Remiantis teikiama informacija, 4 projektai yra įgyvendinami pagal **BPD 2.1 priemonę „Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas“**. Galima teigti, kad pagrindinis šios priemonės tikslas yra bedarbių užimtumo gebėjimų gerinimas ir jų integracija į darbo rinką, siekiant mažinti nedarbą ir užkirsti kelią ilgalaikiam nedarbui.

Nurodomi priemonės uždaviniai¹¹⁵:

- plėtoti aktyvias darbo rinkos politikos priemones, skatinti bedarbius ir tuos, kuriems gresia nedarbas, dalyvauti tokiose priemonėse;
- didinti darbo biržos sistemos institucinius gebėjimus.

Pagal šią priemonę projektų veiklos veiklos sritys yra :

- Aktyvių darbo rinkos politikos priemonių, didinančių bedarbių užimtumo gebėjimus bei galimybes susirasti darbą, užtikrinančių nedarbo prevenciją, plėtra ir įgyvendinimas

¹¹² Europos socialinio fondo agentūra// <http://www.esf.lt/lt/projektu-administravimas/igyvendinami-projektai/?city=11#projects>; prisijungimo laikas 2006-11-28.

¹¹³ Priedas nr. 4. P. 61.

¹¹⁴ Ten pat.

¹¹⁵ Paramos fondas. Socialinio fondo agentūra// http://www.phare.lt/lt/?p=projects&project_id=6&prjcat_id=21#priemone21; prisijungimo laikas 2006-11-28.

(profesinis informavimas, konsultavimas, orientavimas, profesinis mokymas, mokymo programų rengimas, pagalba įsidarbinant, vietinių užimtumo iniciatyvų projektai ir t. t.);

- Savarankiškos informacijos paieškos sistemų plėtra;
- „Mini” darbo biržų plėtra įmonėse, dėl struktūrinių pokyčių numatančiose atleisti daug darbuotojų;
- Darbo rinkos politikos programų efektyvumo tyrimai ir programų tobulinimas;
- Naujų paslaugų ieškantiems darbo ir darbdaviams teikimas, naujų metodų ir priemonių kūrimas ir diegimas darbo biržose;
- Darbo biržos sistemos veiklos efektyvumo ir darbo kokybės gerinimas; darbo biržos administracinių gebėjimų stiprinimas; darbuotojų kvalifikacijos kėlimas ir kokybės valdymo sistemų įdiegimas.

Lietuvos darbo birža Lietuvos Respublikos teisės aktais yra apibrėžta kaip vienintelė, kuriai suteikiama teisė vykdyti veiklą, finansuojamą pagal šią priemonę. Teikiant paramą Lietuvos darbo biržos projektams yra taikoma tiesioginio finansavimo procedūra. Detalūs tinkamumo kriterijai potencialiems projektų pareiškėjams yra nustatyti kvietimų teikti paraiškas metu. Kaip specifinius atrankos kriterijus galima įvardinti atitikimą nacionalinės užimtumo strategijos bei regionų, kuriuose aukštas nedarbo lygis, poreikių atitikimą, taip pat numatomą platesnį informacinių technologijų panaudojimą ir plėtotę naujų darbo su darbo biržos klientais metodų bei jiems teikiamų paslaugų.¹¹⁶

Įgyvendinant šią priemonę pagrindinis dėmesys skiriamas jauniems ir ilgalaikiams bedarbiams, bedarbiams, neturintiems reikiamos profesinės kvalifikacijos, taip pat tiems, kuriems gresia ilgalaikė bedarbystė. Remiamas bedarbių mokymas bei kvalifikacijos tobulinimas, ypatingai tokių bazinių žinių srityje, kaip kalbų ir informacinio raštingumo ugdymas, bedarbių aktyvinimas ir motyvacijos skatinimas, profesinis orientavimas ir konsultavimas, mokymas ir parama pradedantiems savo verslą. Stiprinami Lietuvos darbo biržos instituciniai gebėjimai, diegiamos naujos paslaugos bedarbiams ir darbdaviams, didinama darbuotojų kvalifikacija.¹¹⁷

Atitinkamai likusieji 4 projektai yra įgyvendinami pagal **BPD 2.3 priemonę „Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija”**. Šia priemone siekiama mažinti socialinę atskirtį ir vykdyti jos prevenciją, skatinti lygias galimybes darbo rinkoje.

¹¹⁶ Paramos fondas. Socialinio fondo agentūra//

http://www.phare.lt/lt/?p=projects&project_id=6&prjcat_id=21#priemone21; prisijungimo laikas 2006-11-28.

¹¹⁷ Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Europos paramai skirta svetainė <http://esf.socmin.lt/index.php?-218020896>; prisijungimo laikas 2006-11-17.

Remiantis priemonės uždaviniai:

- padidinti socialinės rizikos grupių integraciją į darbo rinką;
- skatinti moterų ir vyrų lygias galimybes;
- kurti sąlygas moterų reintegracijai į darbo rinką.

Remiamos veiklos sritys:

- profesinis orientavimas, informacijos karjeros klausimais teikimas;
- profesinis rengimas, perkvalifikavimas, kvalifikacijos kėlimas;
- mokslo ir studijų programų pritaikymas specialioms poreikiams;
- nuotolinio mokymo koregavimas pagal specialius poreikius;
- neįgaliųjų profesinės reabilitacijos sistemos kūrimas;
- žmonių išteklių plėtra socialinėse įmonėse;
- specialistų rengimas ir jų kvalifikacijos kėlimas darbui su socialiai pažeidžiamais asmenimis, ypač su neįgaliaisiais;
- neįgaliesiems asmenims ir kitiems socialiai pažeidžiamiems asmenims taikomų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių (naujų darbo vietų steigimas, užimtumo rėmimas, savo verslo plėtra, profesinis mokymas ir kt.) plėtra;
- socialinės adaptacijos ir profesinės reabilitacijos programos tokioms asmenų grupėms, kaip bausmę įkalinimo įstaigose atliekantys bei grįžę iš įkalinimo įstaigų asmenys, asmenys, priklausomi nuo psichotropinių medžiagų, kitoms socialinės rizikos grupėms;
- veikla, skatinanti lygias galimybes.

Tuo atveju, kai yra didelis skaičius institucijų, galinčių įgyvendinti šios priemonės tikslus, skelbiami kvietimai teikti paraiškas. Galutiniai paramos gavėjai kvietimų teikti paraiškas atveju yra valstybės ir savivaldybių biudžetinės įstaigos, viešosios įstaigos, asociacijos bei labdaros ir paramos fondai. Atrenkant projektus pagal priemonę 2.3, skirtą mažinti socialinę atskirtį bei skatinti socialinę integraciją, prioritetas teikiamas tiems projektams, kurie geriausiai prisidės prie Vyriausybės strateginių tikslų ar prioritetų pasiekimo, taip pat projektams, siekiantiems įdiegti naujoviškus metodus bei priemones ir panaudoti informacinių technologijų teikiamas galimybes. Prioritetas teikiamas ir tiems projektams, kurie didina įsidarbinimo gebėjimus bei galimybes, numato platų įvairių partnerių bendradarbiavimą, kaip antai NVO, regioninių ar vietos valdžios institucijų, ir paramą. Atitinkamai remiamoms veiklos sritims, prioritetas teikiamas projektams, kurie skirti sunkiausiai negalia (netekę 75 – 100 proc.

darbingumo, kurie iki 2005 m. gegužės 1 d. pripažinti I grupės neįgaliaisiais, ir asmenys, netekę 60 – 70 proc. darbingumo, kurie iki 2005 m. gegužės 1 d. buvę II grupės neįgaliaisiais¹¹⁸) turinčių asmenų profesinei reabilitacijai ir įdarbinimui. Ir galiausiai projektams, kuriuos teikiantys pareiškėjai turi didesnę veiklos atitinkamoje srityje patirtį.¹¹⁹

Šia priemone siekiama suteikti platesnes galimybes socialinės rizikos asmenų grupėms integruotis į darbo rinką ir tuo būdu mažinti socialinę atskirtį.

Socialinės atskirties mažinimas pirmiausia susijęs su profesinio rengimo prieinamumo ir įdarbinimo galimybių didinimu. Investuojama į tokias veiklas, kaip profesinis mokymas ir užimtumo rėmimas, profesinis orientavimas ir konsultavimas, distancinio mokymo sistemos plėtra. Siekiant užtikrinti visiems prieinamą darbo rinką, atsižvelgiama į specifinius šių asmenų grupių poreikius bei taikomos papildomos priemonės, kurios padėtų įgyti reikiamų gebėjimų bei integruotis į darbo rinką: asmenims su negalia plėtojama profesinės reabilitacijos sistema, skatinami darbdaviai organizuoti praktinį mokymą bei įdarbinti neįgaliuosius, kuriamos ir plėtojamos socialinės užimtumo įmonės (neįgaliesiems bei kitoms socialiai pažeidžiamoms grupėms). Kita priemonė remiama veiklų kryptis – lygių galimybių vyrams ir moterims užtikrinimas. Remiamos tokios veiklos, kaip verslo organizavimo pagrindų mokymas bei konsultacinės paslaugos, specialių moterų re-integracijos į darbo rinką po ilgesnės pertraukos mokymų organizavimas. Taip pat remiamos veiklos, skirtos užtikrinti lyčių lygybę darbo rinkoje.¹²⁰

2.5. Finansavimas

Institucijas, atsakingas už projektų finansinius reikalus, respondentai nurodė šias: vadovaujančioji, įgyvendinančioji, tarpinė bei projektą vykdančioji institucijos. Kaip teigia darbo rinkos programų skyriaus vedėja D. D., kaip atskirą instituciją dar galima išskirti projekto partnerius.

Anot apklaustųjų, „projektai finansuojami ESF, Valstybės biudžeto ir Užimtumo fondo lėšomis.“ Į klausimą apie Lietuvos, kaip valstybės narės, vaidmenį finansuojant projektus darbo biržos specialistai nurodė, kad „projektų įgyvendinimui Lietuva skiria dalį savo lėšų“, t.y. Valstybės biudžeto dalį bei Užimtumo fondo dalis lėšų.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos neįgalųjų socialinės integracijos įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 83 – 2983.

¹¹⁹ Socialinės apsaugos ir darbo ministerija// <http://esf.socmin.lt/index.php?1049062252>; prisijungimo laikas 2006-11-29.

¹²⁰ Socialinės apsaugos ir darbo ministerija// <http://esf.socmin.lt/index.php?-218020896>; prisijungimo laikas 2006-11-30.

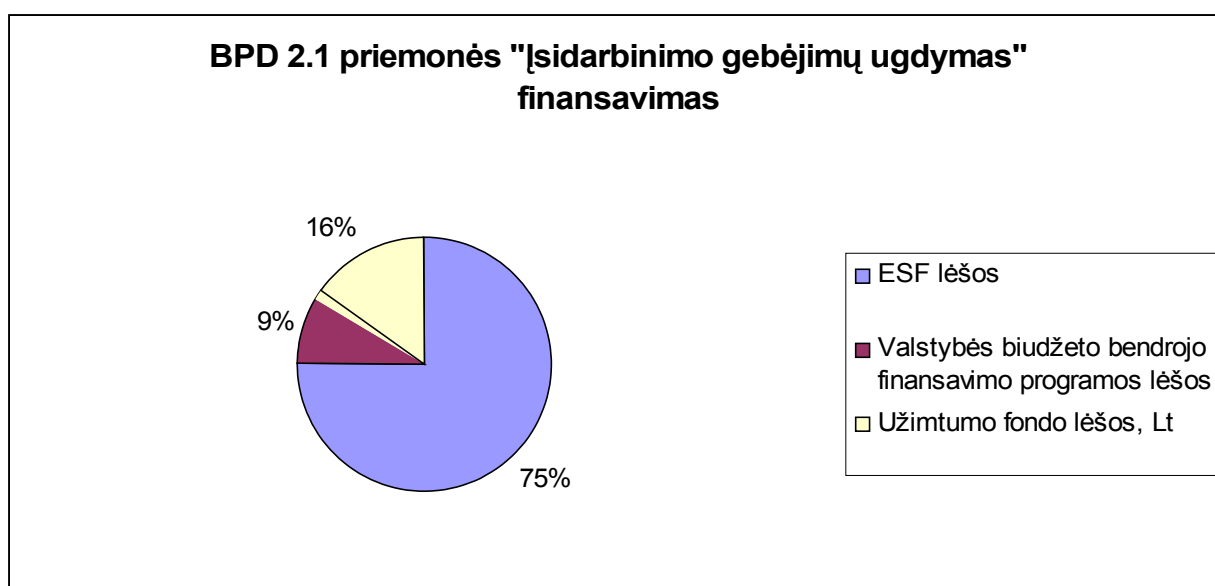
Lentelės nr. 2 tikslas – kuo išsamiau ir tiksliau pateikti projektų finansavimo duomenis, kartu glaustai pristatant projektus, įgyvendinamus pagal BPD priemones 2.1 ir 2.3. Projektų pavadinimai identifikuoja jų tikslus bei kokios sritims skirti kiekvienas iš jų.

2 lentelė. Projektų finansavimas (Šaltinis: Lietuvos darbo birža// http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm; prisijungimo laikas 2006-11-28)

Eil. Nr.	Projekto pavadinimas	Paramos lėšos, Lt		Užimtumo fondo lėšos, Lt	Iš viso, Lt
		ESF lėšos	Valstybės biudžeto bendrojo finansavimo programos lėšos		
Pagal BPD 2.1 priemonę “Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas”					
1.	„Bedarbių ir asmenų, išpėtų apie atleidimą, profesinio rengimo plėtra“	17.780.339	3.202.262	2.724.519	23.707.120
2.	„Bedarbių užimtumo rėmimas“	16.307.000	-	5.435.000	21.742.000
3.	„Lietuvos darbo biržos paslaugų efektyvumo tyrimai ir personalo kompetencijų tobulinimas“	1.875.000		625.000	2.500.000
4.	Integracijos į darbo rinką galimybių plėtra	54 537 000	7 271 600	10 907 400	72 716 000
	Iš viso:	90 499 339	10 473 862	19 691 919	120665120
Pagal BPD 2.3 priemonę “Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija”					
1.	„Asmenų su negalia integracija į darbo rinką, siekiant išvengti socialinės atskirties"	1.683.099	-	420.775	2.103.874
2.	„Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas nuteistiesiems ir asmenims, paleistiems iš laisvės atėmimo vietų	681.283,2	150.080,8	20.240	851.604
3.	„Nuteistųjų ir asmenų, paleistų iš laisvės atėmimo vietų bei užsiregistravusių darbo biržoje, socialinė adaptacija ir integracija į darbo rinką“	846.328	50.145	161.437	1.057.910
4.	„Neįgaliųjų socialinės integracijos skatinimas“	3.360.874	-	840.219	4.201.093
	Iš viso:	6.571.584,2	200.225,8	1.442.671	8.214.481

ESF finansuoja didžiąją dalį įgyvendinamųjų priemonių. Darbo autorė, remdamasi darbo biržos teikiamais duomenimis lentelėje, vizualiai pateikia finansavimo proporcijas paveiksluose Nr. 2 ir Nr. 3. Naudojama procentinė išraiška siekiant aiškiau matyti kokia yra ESF, Užimtumo programos bei valstybės biudžeto bendrosios finansavimo programos skiriamų lėšų dalys.

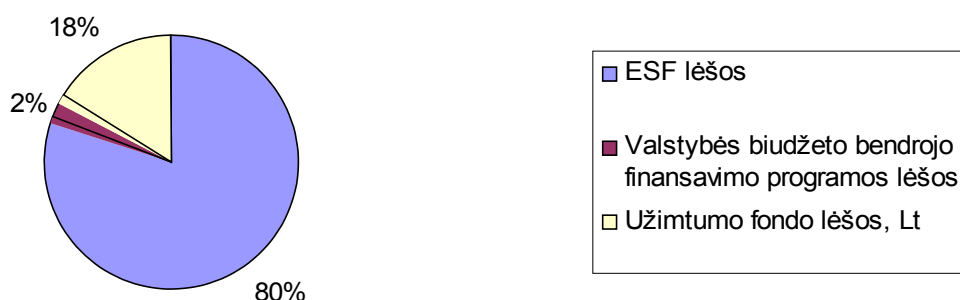
Kaip matyti iš paveikslo Nr. 2, net 75 proc. finansuoja socialinis fondas, 16 proc. yra skiriama iš Užimtumo fondo, o likusius 9 proc. skiria valstybė iš biudžeto bendrojo finansavimo programos.

2 paveikslas. BPD 2.1 priemonės “Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas” finansavimas

BPD priemonei 2.3 “Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija” socialinis fondas finansavo 80 proc., likusiąją dalį atitinkamai finansuoja : 18 proc. Užimtumo fondas bei 2 proc. Valstybė iš bendrojo finansavimo programos biudžeto.

BPD 2.3 priemonės "Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija" finansavimas

3 paveikslas. BPD 2.3 priemonės "Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija" finansavimas.

Taigi, abiem priemonėms įgyvendinti iš ESF skiriama 75 proc. ir daugiau. Tačiau Lietuvos indėlis taip pat nėra menkas – nuo 2 iki 9 proc. Užimtumo fondo lėšos sudaro iki 20 proc. projektų finansavimo.

Į klausimą, kokie yra pagrindiniai sunkumai, susiję su finansavimu, iš trijų apklaustųjų Darbo biržos specialistų atsakė du. Užimtumo fondo apskaitos skyriaus vedėja A. B.¹²¹ nurodė, jog pagrindinė kliūtis yra tai, kad *„reikia pateikti po kelis egzempliorius išlaidas pagindžiančių ir apmokėjimą įrodančių dokumentų, o tai reikalauja didelių darbo sąnaudų ir kitų papildomų išlaidų.“* Ji taip pat pažymi, kad tam tikrais finansavimo klausimais nustatyti terminai yra per ilgi: *„per ilgą laiką tarpas nuo patirtų išlaidų iki sprendimo priėmimo dėl jų pripažinimo tinkamomis.“*

Tuo tarpu ESF projektų koordinatorius A. B.¹²² taip pat akcentuoja didelius dokumentacijos kiekius, kurie įtakoja finansavimo proceso trukmę: *„dėl didelio dokumentų srauto ilgėja išlaidų pripažinimo teisingomis laikotarpis, todėl ilgai užtrunka atgalinis ryšys ir tai apsunkina visišką ir savalaikį projektų lėšų įsisavinimą.“*

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad dideli privalomų dokumentų kiekiai komplikuoja finansavimo procesą, prailgina jo trukmę. Be to, padidėja darbo krūvis su finansavimu susietų atsakingų institucijų specialistams.

¹²¹ Priedas nr. 2. P. 55.

¹²² Priedas nr. 4. P. 61.

Tyrimo rezultatai

Šiame skyriuje siekiama išanalizuoti, kas trukdo maksimaliai efektyviai įgyvendinti ESF remiamus projektus bei kas apklaustųjų nuomone, jau yra pasiekta.

Remiantis Eurobarometro duomenimis, net 71 proc. Lietuvos gyventojų ES pastangas didinti užimtumą bei jos veiklą socialinėje srityje vertina teigiamai. Teigiamiausiai vertina suomiai – 74 proc. Antroje vietoje pagal teigiamą požiūrį į ES veiklumą – slovėnai (73 proc.).¹²³

Kone svarbiausias projektų aspektas yra jų efektyvumas. Anot darbo biržos specialistų, projektų efektyvumą vertina viešųjų pirkimų konkurso būdu atrinkta nepriklausoma audito įmonė.

Apklaustieji darbo biržos specialistai daugiausiai nurodė didelius dokumentų kiekius kaip pagrindinę priežastį, įtakojančią neefektyvumą: „*nepagrįsti dokumentacijos srautai*“, „*dideli dokumentacijos srautai*“ bei „*rengiama labai daug dokumentacijos, todėl yra gana ilgas laikas tarp išlaidų patyrimo ir jų pripažinimo teisingomis*.“

Kaip sunkumus, išskylančius darbo biržai, respondentai daugiausiai pabrėžė padidėjusius darbo krūvius bei kanceliarines išlaidas: „*Vykdam projektus žymiai padidėja darbo biržos darbuotojų darbo krūviai, taip pat išlaidos kanceliarinėms ir eksploatacinėms prekėms ir šios išlaidos ne iš visų projektų kompensuojamos*“, taip pat įvardijama gana sudėtinga dalyvių atranka: „*dėl didelių reikalavimų, keliamų projekto dalyviams (pvz. vienas dalyvis turi atitikti kelis kriterijus) sudėtingėja dalyvių atranka ir tai trukdo laiku ir sklandžiai vykdyti projekto veiklas*“, „*kaip projekto vykdytojo partneriai tenka teikti labai daug dokumentų kopijų bei tinkamai atrinkti projekto dalyvius, kuriems dažnai turi atitikti keletą požymių (pvz.: jaunimas, moteris, kaimo gyventojas ir pan.), tai apsunkina projekto veiklų vykdymą*.“

Kaip vienos iš problemų sprendimo būdą pateikė tik Užimtumo fondo apskaitos skyriaus vedėja A. B.¹²⁴, mananti, jog: „*turėtų būti iš projekto lėšų kompensuojamos visos su projekto vykdymu patirtos išlaidos*.“

Į tą patį klausimą panašiai atsakė ir respondentai iš savivaldybės socialinės paramos bei sveikatos skyriaus. Vyr. specialistė Z. K.¹²⁵ teigia, jog „*gausybė papildomų dokumentų, skuba, įvairūs formalumai*“ yra kone pagrindinės sunkumų priežastys.

¹²³ Europos Komisija// http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs261_summary_en.pdf; prisjungimo laikas 2006-12-02.

¹²⁴ Priedas nr. 2. P. 55.

¹²⁵ Priedas nr. 7. P. 69.

Tačiau vienas iš respondentų nurodė priežastis, nesusijusias su administravimu. Pasak R. M.¹²⁶, tai - „įtarumas, kad projektas korumpuotas, ne visi bendruomenės nariai ir valdžios atstovai įsigilina į projektų reikalingumą, ypač jei tas projektas kelių ministerijų.“

Socialinio paramos centro direktorė A. K.¹²⁷ įvardija, kad „popierizmas – viešųjų pirkimų organizavimas, finansinės dokumentacijos tvarkymas“ yra pagrindinė kliūtis efektyviai įgyvendinti projektus.

Ji taip pat teigia, kad projektai nėra maksimaliai efektyviai įgyvendinami, nes „trūksta laiko specialistams, atsakingiems už tų projektų įgyvendinimą, kartais trūksta vietos politikų supratimo ir palaikymo. Kai projektas pripažįstamas tinkamu finansuoti, daugelis politinių partijų arba atskirų politikų prisiima tai kaip savo nuopelnus, arba iš viso sumenkina projektą, nors su bet koku investiciniu projektu į regioną atkeliauja nemažos investicijos, suteikdamos daug įvairių galimybių.“ Ji pabrėžia ir laiko trūkumą kaip vieną iš išskylančių sunkumų : „Per trumpas laikas skiriamas projektams parengti ir pateikti. Arba įstatymais gali būti numatyta suteikti projekto rengėjui 1 mėnesį projektui rengti, atleidžiant jį nuo pareigų ir paliekant vieno mėnesio dydžio toje darbovietėje atlyginimą. Tačiau iš patirties galiu pasakyti, kad atliekant tiesiogines pareigas, greta rengti rimtą projektą yra labai sunku, reikia dirbti naktimis.“

Taip pat pabrėžiama specialistų kvalifikuotumo svarba, mat „projektą galima paruošti tik su kvalifikuotais specialistais, nes laikotarpis paraiškoms labai trumpas,“ teigia savivaldybės administracijos vyresn. specialistė D. V.¹²⁸ Pasak jos, „projektai vertingesni, kai jie apima kuo daugiau rajonų ar visą respubliką, todėl, kad daugiau informacijos per televiziją.“

Ji nurodo, kad labai svarbu yra „aiški projekto priežiūros struktūra, patikimi partneriai. Projekto tęstinumas pasibaigus ES finansavimui- tai labai aktualu.“

Respondentų nuomone, kad projektai būtų įgyvendinami efektyviau, turėtų būti pateikiama daugiau informacijos visuomenei per kuo įvairesnius informavimo būdus, taip pat turėtų būti garantuojamas projektų tęstinumas bei į projektų įgyvendinimą įtraukta kuo daugiau visuomenės: „daugiau informacijos, bendruomenės narių aktyvumo, projekto tęstinumo“, trūksta „projekto tęstinumo, griežti reikalavimai gaunanties paramą, apskaita ir atsiskaitomybė didelė.“

Psichiatrijos ligoninės socialinės pagalbos skyriaus vedėja R. R.¹²⁹ mano, jog projektai būtų efektyviau įgyvendinami, bet trūksta „išsamesnės analizės apie tikslines grupes bei paslaugų poreikį.“

---

¹²⁶ Priedas nr. 9. P. 73.

¹²⁷ Priedas nr. 5. P. 65.

¹²⁸ Priedas nr. 10. P. 74, 75.

¹²⁹ Priedas nr. 11. P. 77.

Anot vyr. specialistės Z. K.¹³⁰ ES teikiama parama būtų įsisavinama efektyviau, tačiau „*rajonuose turi būti įkurtos projektų veiklos grupės, kurios galėtų koordinuoti ir planuoti projektų rengimą.*“

Taigi, pabrėžiama kvalifikacijos svarba, mat specialistų kvalifikacija bei kompetencija turi didelę reikšmę ruošiant projektus, taigi ir įsisavinant ES teikiamą paramą. Vyr. specialistė R. M. mano¹³¹, kad „*projektų pateikimu ir jų įgyvendinimu (pagal atskiras rūšis - pvz., socialinės, medicinos srities) turi užsiimti atskiri specialistai, kurie būtų pastoviai ruošiami, keliama jų kvalifikacija ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje.*“

2004 m. rugsėjo mėn. Vilnius (Pilietinės visuomenės instituto) atlikta gyventojų apklausa: 41 proc. gyventojų norėtų, kad ES parama pirmiausiai atitektų socialinėms ir sveikatos apsaugos problemoms spręsti (ypač to pageidauja moterys ir vyresni žmonės), antroje vietoje (30 proc.) – kaimui ir žemės ūkiui.¹³²

Eurobarometras pateikia tokius duomenis kalbant apie pokyčius ES socialinės politikos srityje: 3 iš 4 respondentų mano, kad ES teigiamai įtakoja užimtumo bei kitas socialines sritis. Kaip labiausiai teigimai įtakotos sritys yra šios: 79 proc. įvardija mokymą bei švietimą, 76 proc. mano, kad daugiausiai pasiekta lyčių lygybės sferoje, bei 75 proc. teigiamą įtaką regi kovojant su įvairių formų diskriminacija.¹³³

Kalbant apie projektų pasiektus rezultatus, buvo apklausiami socialinės paramos ir sveikatos skyriaus specialistai dėl jų kompetencijos administruojant socialines paslaugas, teikiamas rajone, bei atsižvelgiant į jų tiesioginį ryšį su socialinės rizikos grupėmis – neįgaliaisiais, sergančiais priklausomybės ligomis, benamiais ir beglobiais žmonėmis, iš įkalinimo įstaigų paleistais asmenimis ir kt. Anot vyr. specialistės V. J.¹³⁴ Europos socialinio fondo vykdomų projektų „*įtaka yra, tačiau projektų įtaką asmenys daugiau vertina materialiai.*“ Vyr. specialiste Z. K.¹³⁵ manydama, kad pokyčiai yra, pagrindžia, jog „*jie matomi ir išreiškiami skaičiais. Tiek šalies, tiek apskrities ar rajono mastu.*“ Vyresn. specialistė D. V.¹³⁶ Mano kad, apamai ESF projektai padeda „*integruotis į darbo rinką, mažina socialinę atskirtį, sukuria naujas darbo vietas*“, daug žmonių „*dalyvauja remiamose darbuose, įsigyja paklausias profesijas.*“

¹³⁰ Priedas nr. 7. P. 69.

¹³¹ Priedas nr. 9. P. 72.

¹³² Gaidys V., Gedvilaitė M., Jasilionienė A. ir kt. Lietuva Europos Sąjungoje. Pirmieji metai. – Vilnius: Socialinių tyrimų institutas, 2005. P. 66.

¹³³ Europos Komisija// http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs261_summary_en.pdf; prisijungimo laikas 2006-12-02.

¹³⁴ Priedas nr. 6. P. 66.

¹³⁵ Priedas nr. 7. P. 69.

¹³⁶ Priedas nr. 10. P. 74.

Kalbėdama apie pokyčius socialiniame sektoriuje, socialinės pagalbos skyriaus vedėja R. R.¹³⁷ mano visai priešingai: „*pokyčiai nėra ryškūs, sistema vis dar išlieka ydinga, nes žmogus neskatinamas dirbti ir užsidirbti, pašalpomis išsprendžiamos didesnės problemos, socialinės paslaugos ypatingai centralizuotos, trūksta paslaugų ir darbuotojų, galinčių teikti pagalbą arčiau namų.*“ Taigi, galima teigti kad pokyčiai nėra vienareikšmiškai vien geri, tačiau tai yra įtakota jau valstybės vykdomos politikos socialiniame sektoriuje.

Be abejo, Europos socialinis fondas negali išspręsti visų problemų. R. R. socialinės pagalbos skyriaus vedėja,¹³⁸ mano, kad norint jog problemos spęstųsi reikia „*pačios visuomenės mąstymo pasikeitimo.*“

Tačiau respondentai teigia, jog yra didžiulis poreikis projektų, skirtų spręsti socialinės atskirties problemas, taip pat problemas, susijusias su sveikatos apsauga bei švietimu. Socialinio paramos centro direktorė A. K.¹³⁹ mano, jog į: „*benamius, šeimas patyrusias smurtą, asmenis grįžusius iš įkalinimo vietų, priklausomybėmis sergančius asmenis, Alzheimerio liga sergančius*“ turėtų būti daugiau orientuotų projektų, ir priduria, kad „*taip pat reikalingi dienos centrai vienišiemis pagyvenusiems asmenims, kurie visą gyvenimą gyveno aktyvų gyvenimą, o senatvėje liko vieniši, nors patys savimi dar gali pilnai pasirūpinti.*“ Kad trūksta projektų, orientuotų į benamius beglobius žmones, sutinka ir K. S.¹⁴⁰ Ji taip pat mano, kad „*reikia kreipti daugiau dėmesį į žmones su negalia, nekvalifikuotus darbuotojus.*“

Klausimu, kokių projektų trūksta, sutaria ir papildo vyr. specialistės, jų manymu „*daugiau projektų turėtų būti skiriama sveikatos apsaugai, švietimui ir socialinei sričiai*“ bei „*socialinės rizikos šeimoms.*“

Vyresn. specialistė D. V.¹⁴¹ mano, kad „*turėtų būti labai aktuali problema – bedarbių, jaunų žmonių išvykimas dirbti į užsienį, integravimosi į Lietuvos darbo rinką galimybių plėtra, išsaugant šeimą. Benamių, asmenų su negalia integracija į darbo rinką, siekiant išvengti socialines atskirties. Manau reikia kurti daugiau dėmesį į žmones su negalia ypač proto ir su psichine negalia, nekvalifikuotus darbuotojus.*“

Kaip teigia Eurobarometro informacija, ES fondų žinojimo lygis yra reliatyviai aukštas. Maždaug vienas iš trijų apklaustųjų buvo girdėjęs Europos socialinį fondą, Europos regioninės plėtros fondą bei Erasmus programą. 33 proc. apklaustųjų įvardijo ESF.¹⁴²

---

¹³⁷ Priedas nr. 11. P. 77.

¹³⁸ Ten pat.

¹³⁹ Priedas nr. 5. P. 64.

¹⁴⁰ Priedas nr. 8. P. 71.

¹⁴¹ Priedas nr. 10. P. 75.

¹⁴² Europos Komisija// http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs261_summary_en.pdf ; prisijungimo laikas 2006-11-17.

Taip pat svarbu yra ir tai, kaip informacija apie projektus pasiekia visuomenę. Anot vyr. specialistės V. J.¹⁴³ apie teikiamą ES paramą „*pakankamai informuojama per vietinę spaudą.*“ Jos kolegė Z. K.¹⁴⁴ irgi yra tos pačios nuomonės ir priduria, kad „*žmonės, kurie domisi, randa informacijos televizijoje, spaudoje, internetiniuose puslapiuose. Apie juos informuoja fondų valdybos.*“ Tačiau Socialinio paramos centro direktorė A. K.¹⁴⁵ sutinka, bet pabrėžia jog trūksta informacijos apie projektų procedūrinius aspektus: „*Kai koks nors projektas pripažįstamas tinkamu finansuoti, informacijos pakanka, o kaip ir kada projektą pateikti informacijos stinga. Informacija pasinaudoti gali tik turintys prieigą prie interneto ir, svarbiausia žinantys, kur jos ieškoti.*”

Galima teigti, jog informacijos šaltinių daug, pačios informacijos gausu. Vis dėlto vyresn. specialistė D. V.¹⁴⁶ pastebi, kad ją gauna „*ne visi, ypač socialinės atskirties asmenims, ji sunkiai pasiekama. Turėtų būti skelbiama per vietinę spaudą, televiziją (reklamos pobūdžio), dalinti skrajutes ar akcijas karštose vietose, pvz, prie sąvartynų, landynių. Labai aktualu per labdaringas organizacijas, bažnyčią.*”

Apibendrinant galima teigti, jog pagrindiniai informavimo šaltiniai yra spauda, televizija bei internetas. Tačiau asmenys, neturintys galimybių naudotis šiais šaltiniais, mažai ką žino apie teikiamą paramą iš ESF. Kalbant apie informaciją paraiškų teikėjams bei kitiems suinteresuotiems asmenims, informacijos daug ir ji gan sudėtinga, taigi dar reikia ir mokėti ją pasinaudoti. ESF įgyvendinamų projektų teigiamą įtaką bei pokyčius regi visi apklaustieji, taigi galima teigti, jog „*socialiniam sektoriui ir rajono gyventojų gerbūviui projektų finansavimas ir įgyvendinimas turi didelę reikšmę, suteikia pasitikėjimo perspektyvą.*“

---

¹⁴³ Priedas nr. 6. P. 66.

¹⁴⁴ Priedas nr. 7. P. 69.

¹⁴⁵ Priedas nr. 5. P. 64.

¹⁴⁶ Priedas nr. 10. P. 75.

Išvados

1. ES socialinė politika vystėsi lėtai dėl sprendimų priėmimui buvusio būtino vienbalsiškumo ir valstybių narių skirtingų interesų. Tačiau pasiekimai anaip tol nėra menki. Svarbiausios sritys, kuriose pasiekta daugiausiai – kova su diskriminacija ir nelygybe, ypač svarbu diskriminacijos sąvokos išplėtimas – diskriminacija dėl lyties, rasės, religijos ir įsitikinimų, negalios, amžiaus, socialinės orientacijos. Įsigaliojus Amsterdamo sutarčiai, ES priėmė bemaž pažangiausius teisės aktus pasaulyje dėl lygybės darbe (2000 m. birželį buvo priimta direktyva dėl vienodo elgesio rasės ar etninės kilmės atžvilgiu, o 2000 m. gruodį buvo priimta direktyva, nustatanti bendrą vienodo elgesio struktūrą, numatančią nediskriminaciją dėl tikėjimo, negalios, amžiaus ir seksualinės orientacijos). Teisingumo Teismas atliko svarbų vaidmenį siekiant lyčių lygybės.
2. Pagrindinis ES socialinės politikos įrankis – struktūrinis fondas ESF. Ši priemonė skirta vystyti žmogiškuosius resursus bei gerinti darbo rinkos veikimą. Investuojama į žmones juos mokant bei keičiant jų kvalifikaciją atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius. Tokiu būdu jie integruojami į darbo rinką. Iki 80 proc. finansuoja ESF, ir nors finansavimui lėšų Lietuva skiria, savarankiškai (be ESF pagalbos) tokių projektų ji nesugebėtų finansuoti ir įgyvendinti, nes neišgalėtų skirti tokių sumų.
3. Šiuo tyrimu išsiaiškinta, kad pamiršti yra benamiai, beglobiai žmonės. Prie pamirštųjų priskirtume ir smurtą patiriančias šeimas, psichinėmis ligomis sergančiuosius (pvz Alzheimerio liga sergančius). Šioms minėtoms grupėms nėra nei vieno projekto iš ESF. Tačiau ES atsakingos institucijos gali teikti tik rekomendacijas, nes sprendimai, kokie projektai bus įgyvendinami, priimami nacionaliniu lygmeniu. Be to, problemos, egzistuojančios valstybėse narėse senbuvėse ir narėse naujokėse, skiriasi.
4. ESF projektai daugiausia įgyvendinami didžiųjų šalies miestų apskrityse – Vilniaus, Kauno, Klaipėdos apskrityse. Galima daryti prielaidą, kad tai – politinių galių įtaka.
5. Masinėmis informavimo priemonėmis sukuriamas įspūdis, jog užsibrėžti tikslai pasiekiami ir pokyčiai vien teigiami. Tačiau tyrimas parodė, kad projektai neapima visų probleminių visuomenės grupių, projektus įgyvendinant iškyla nemažai kliūčių.
6. Pagrindinės priežastys, kodėl projektai nėra maksimaliai efektyviai įgyvendinami – dideli dokumentų kiekiai, nustatyti per trumpi terminai, sudėtinga dalyvių atranka.

Rekomendacijos ir pasiūlymai

1. Kadangi projektai neapima visų probleminių grupių, rekomenduojama atlikti išsamų tyrimą, siekiant išsiaiškinti kokių projektų visuomenei trūksta, apklausiant tiek įvairius specialistus, tiek pačią visuomenę. Taip pat apklausa išsiaiškinti projektų įgyvendinimo kliūtis bei jas šalinti.
2. Kadangi menkai kreipiamas dėmesys į socialiai atskirtuosius, siūlytina juos įtraukti į darbo rinką – benamius, beglobius, juos apmokant ir suteikiant pastogę bei galimybes užsidirbti (pvz. dirbti viešuosius darbus, sąvartyne gyvenantiems – dirbti sargais ar prižiūrėtojais).
3. Rekomenduotina kreipti dėmesį ne vien į informacijos šaltinių gausinimą, bet ir į racionalesnį jos pateikimą tiek plačiajai visuomenei, tiek specialistams. Taip pat siekti kuo geriau apie teikiamą ES paramą informuoti labiausiai socialiai atskirtuosius (pvz. dalinti skrajutes prie sąvartynų, per įvairias labdaros organizacijas bei bažnyčią).
4. Rekomenduojama daugiau projektų vykdyti kaimuose bei provincijose.

Literatūros ir šaltinių sąrašas

1. Alston P. The EU and Human Rights. – New York: Oxford University Press, 1999.
2. Bagdonas E. Socialinė statistika. Pirmoji dalis. – Kaunas: Technologija, 2004.
3. Brine J. The European Social Fund and the EU: flexibility, growth, stability. – London New York: Scheffield Academic press, 2002.
4. Bubelienė R., Čiginskas J., Dudliauskienė N. ir kt. Europos Sąjunga iš arčiau. – Vilnius: Suomijos viešojo administravimo institutas, 2000.
5. Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 1999.
6. Cini M. European Union Politics. – Oxford New York: Oxford University Press, 2003.
7. Čaplikas V. Lietuvos ir Europos Sąjungos regioninė politika. – Vilnius: Atmintis, 2006.
8. Gaidys V., Gedvilaitė M., Jasilionienė A. ir kt. Lietuva Europos Sąjungoje. Pirmieji metai. Vilnius: Socialinių tyimų institutas, 2005.
9. Hix S. Europos Sąjungos politinė sistema. – Vilnius: Eugrimas, 2006.
10. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. – Šiauliai: Liucijus, 2005.
11. Kolektyvinė monografija. Socialiniai pokyčiai: Lietuva, 1990/1998. – Vilnius: Garnelis, 2000.
12. Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr. 83 – 2983.
13. LR finansų ministro įsakymas 2005 m. vasario 4 d. Nr. 1K-041 “Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. sausio 28 d. įsakymo Nr. 1K-033 “Lietuvos 2004 – 2006 m. bendrojo programavimo dokumento priemonių ir projektų, finansuojamų įgyvendinant šias priemones, administravimo ir finansavimo taisyklių patvirtinimo” pakeitimo”// Valstybės žinios. 2005, Nr. 21-667
14. LR Vyriausybės nutarimas 2004 m. rugpjūčio 2 d. Nr. 935 „Lietuvos 2004-2006 m. Bendrasis programavimo dokumentas“// Valstybės žinios. 2004, Nr. 123-4486
15. LR Vyriausybės nutarimas 2001 m. gegužės 31 d. Nr. 649 “Dėl institucijų, atsakingų už Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų, skirtų Lietuvos 2004 – 2006 m. Bendrojo programavimo dokumentui įgyvendinti, administravimą, atsakomybės ir funkcijų paskirstymo”// Valstybės žinios. 2001, Nr. 48 – 1676
16. Palola E., Savio A. Refining the social dimension in an enlarged EU. – Saarijärvi: STAKES, 2005.
17. Švietimo ir kultūros generalinis direktoratas. Europos užimtumo ir socialinė politika: politika žmonėms. – EB, 2001.

18. "Transparency International" Lietuvos skyrius. Kiek skaidriai leidžiame ES pinigus. – Vilnius: Eugrimas, 2005.
19. Vitkus G. Europos Sąjunga. Enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2002.
20. Atviroji enciklopedija// http://fr.wikipedia.org/wiki/Fonds_social_europ%C3%A9en; prisijungimo laikas 2006-10-23.
21. Europos Bendrijų iniciatyva EQUAL// <http://www.equal.lt/lt/pages/view/?id=96>; prisijungimo laikas 2006-10-03.
22. Europos Komisija// http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs261_summary_en.pdf; prisijungimo laikas 2006-10-18.
23. Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje//http://www.eudel.lt/lt/strukturiniai_fondai/index3.htm; prisijungimo laikas 2006-09-10.
24. Europos Sąjungos portalas// http://europa.eu/scadplus/glossary/social_policy_en.htm; prisijungimo laikas 2006-10-11.
25. Europos socialinio fondo agentūra// <http://www.esf.lt/index.php/lt/apie-esf/esf-lietuvoje/>; prisijungimo laikas 2006-11-26.
26. ES struktūrinė parama// http://www.esparama.lt/lt/kas_yra_strukturine_parama; prisijungimo laikas 2006-10-21.
27. Lietuvos verslo paramos agentūra// <http://www.lvpa.lt/lt/content/viewitem/944/>; prisijungimo laikas 2006-11-12
28. Lietuvos darbo birža// http://www.ldb.lt/ldb_site/index.aspx/lt/europos_socialinis_fondas/?menu_id=275; prisijungimo laikas 2006-09-22
29. Paramos fondas. Europos socialinio fondo agentūra// http://www.phare.lt/lt/?p=projects&project_id=6&prjcat_id=20; prisijungimo laikas 2006-10-26.
30. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija// <http://esf.socmin.lt/index.php?-218020896>; prisijungimo laikas 2006-11-17.

Santrauka

Pagrindinės sąvokos: Europos socialinis fondas, socialinė politika, projektai, pokyčiai.

Magistro baigiamajame darbe apžvelgiami Lietuvoje įgyvendinami Europos socialinio fondo projektai. Remiantis subsidiarumo principu, ES nesikiša į nei vienos iš valstybių narių vykdomą socialinę politiką, nes galima žemesniu lygmeniu pasiekti daugiau užsibrėžtų tikslų. ES nėra perėmusi lėšų perskirstymo funkcijų. Valstybės narės ir toliau aprūpina visuomenę socialinėmis gėrybėmis (švietimas, sveikatos apsauga, socialinis draudimas ir kt.). Tačiau valstybėse narėse yra paskirtos institucijos, kurios pačios atranka finansuotinus projektus bei prižiūri, kaip jie įgyvendinami.

Lietuvoje per teritorines darbo biržas yra įgyvendinama 10 ESF finansuojamų projektų, pagal BPD priemonės 2.1 „Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas“ ir 2.3 „Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija“. Iki 80 proc. finansuoja ESF, likusioji dalis – Užimtumo fondo bei valstybės biudžeto bendro finansavimo programos lėšos. Deklaruojami daugiausiai teigiami pokyčiai bei tikslai, tačiau atsleista, jog projektai nėra maksimaliai efektyviai įgyvendinami dėl gausios dokumentacijos bei per nustatytą per trumpų terminų, taip pat visuomenės neigatyvaus požiūrio (įtarumo, nepastikėjimo politikais). Projektai apima įvairias socialines grupes, tačiau socialiai atskirtieji – benamiai, beglobiai, sąvartynuose gyvenantys – nėra įtraukti. Projektų, skirtų smurtą patiriančioms šeimoms bei sunkiomis ligomis sergantiesiems (pvz., Alzheimerio liga), trūksta. Socialiai atskirtųjų nepasiekia informacija apie vykdomus projektus ar teikiamą paramą.

Pokyčiai, po įstojimo į ES, jaučiami. Įvardijama neįgaliųjų bei asmenų, grįžusių iš įkalinimo vietų, integracija į visuomenę, institucijų darbo įgūdžių gerėjimas, bedarbių grąžinimas arba integravimas į darbo rinką. Tačiau baiminamasi, jog pokyčiai trumpalaikiai ir jog visuomenė pokyčius vertina gana iškreiptai – svarbu vien materialią naudą.

Résumé

Mots clés: le Fond social Européen, politique sociale, projets, changements.

Cet ouvrage traite la question des changements sociopolitiques en Lituanie après l'entrée à l'Union Européenne. Il s'agit des projets réalisés par le fond social Européen (FSE) en Lituanie. D'après le principe de subsidiarité, l'Union Européenne agit quand son action peut être plus efficace qu'une action prise à un niveau national. Donc, l'UE n'agit pas dans le domaine de répartition de finances. Les États membres continuent à s'occuper de l'éducation, la sécurité sociale et etc. Dans les États membres il y a des institutions responsables de sélection et réalisation des projets.

En Lituanie les Agences de travail réalisent 10 projets financés par FSE. Les uns sont réalisés par la mesure 2.1 de Document Unique de Programmation „Promouvoir les capacités d'obtenir le travail“, les autres – par la mesure 2.3 „Intégration sociale et prévention de l'exclusion“. Jusqu'à 80 % des frais sont remboursés par FSE, le reste – par l'État de son budget et par le Fond d'emploi. On déclare seulement des résultats positifs, quand même la réalisation des projets n'est pas efficace à cause de la documentation surchargée et des délais trop courts. En plus, la société n'a pas suffisamment de confiance en projets. Les projets sont destinés aux divers groupes sociaux, pourtant des sans-abris et des vagabonds ne sont pas insérés dans les projets. Les familles qui pâtissent la violence, les souffreteux des maladies mentales (par exemple, la maladie Alzheimer) ne sont pas insérés également dans les projets. L'information sur les projets n'est pas accessible pour les groupes les plus exclus de la société.

On est d'accord que les résultats atteints grâce au FSE sont bien vus en Lituanie après l'entrée à l'UE. Il s'agit de l'intégration des handicapés, prisonniers revenus de prison et chômeurs au marché du travail. Quand même on craint que les changements ne sont pas permanents, ainsi que l'appréciation des projets est déformée (on apprécie le profit).

PRIEDAS NR. 1

Sutarties straipsniai ir sprendimų priėmimo procedūros ES socialinių teisės aktų srityje

Sutarties straipsnis	Politikos klausimas	Tarybos balsavimas	Europos Parlamento vaidmuo

Socialinė politika

137	Darbuotojų sauga bei sveikata Darbo sąlygos Darbuotojų informavimas ir konsultavimas Iš darbo rinkų išstumtų asmenų integracija Moterų ir vyrų lygybė dėl galimybių darbo rinkoje ir požiūrio darbe	KBD	Bendras sprendimas
137	Socialinė apsauga Darbuotojų socialinė apsauga nutraukus darbo sutartį Darbuotojų atstovavimas, įskaitant bendrą sprendimų priėmimą Bendrijoje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių piliečių įsidarbinimo sąlygos	Vieningas balsavimas	Konsultavimasis
139	Susitarimai dėl sutarties tarp vadovybės ir darbuotojų ▪ klausimai, kuriems būtina KBD pagal 139 str.; ▪ klausimai, kuriems būtinas vieningas balsavimas pagal 139 str.	KBD Vieningas balsavimas	Nėra Nėra
141	Vienodas užmokestis abiejų lyčių darbuotojams už vienodą ar vienodos vertės darbą	KBD	Bendras sprendimas

Kitos Sutartyje numatytos nuostatos

13	Nediskriminavimas lyties, rasės, etninės, kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar socialinės orientacijos pagrindu	Vieningas balsavimas	Konsultavimasis
37	Žemdirbių užimtumo ir gyvenimo lygio išsaugojimas	KBD	Konsultavimasis
40	Laisvas darbuotojų judėjimas	KBD	Bendras sprendimas
42	Socialinė apsauga (būtina judėjimo laisvei užtikrinti)	Vieningas balsavimas	Bendras sprendimas
44	Įsisteigimo laisvė	KBD	Bendras sprendimas
47	Abipusis diplomų pripažinimas	KBD	Bendras sprendimas
71	Transporto saugumas	KBD	Bendras sprendimas
94	Teisės aktų suderinimas vieningoje rinkoje	Vieningas balsavimas	Konsultavimasis
95	Teisės aktų suderinimas vieningoje rinkoje	KBD	Bendras sprendimas
128	Metinės užimtumo gairės šalims narėms	KBD	Konsultavimasis
129	Bendradarbiavimą užimtumo politikos srityje skatinančios priemonės	KBD	Bendras sprendimas
308	Nauji politikos įgaliojimai Europos Sąjungoje	Vieningas balsavimas	Konsultavimasis

Šaltinis: S.Hix. Europos Sąjungos politinė sistema. Vilnius: Eugrimas, 2006. P. 302, 303.
KBD – kvalifikuota balsų dauguma.

PRIEDAS NR. 2

ANKETA

Ši anketa skirta apklausti darbo biržos specialistus. Anketos tikslas – išsiaiškinti kokiais kriterijais vadovaujantis buvo atrinkti laimėtieji projektai, taip pat kokie projektai yra įgyvendinami per teritorines darbo biržas, su kokiais sunkumais yra susiduriama bei koks yra projektų finansavimas. Jūsų atsakymai pasitarnaus analizuojant pokyčius, įvykusius socialiniame sektoriuje pradėjus įgyvendinti Europos socialinio fondo remiamus projektus pagal BPD.

Prašome atsakyti į klausimus.

PROJEKTŲ ATRANKA

1.1. Kokiais kriterijais vadovaujamasi atrenkant projektus?

Projektai turi atitikti BPD strategiją bei susijusias Lietuvos bei ES politikas;

Projektai turi būti nuosekliai ir logiškai susiję su priemonės ir prioriteto, pagal kurias jie teikiami, tikslais;

Projektų rezultatai turi būti adekvatūs investuotoms lėšoms;

Projektai turi būti ekonomiškai gyvybingi;

Užtikrinamas projektų tęstinumas po paramos teikimo pabaigos;

Prioritetas teikiamas projektams, kuriuose didesnis pareiškėjo nuosavas indėlis;

Prioritetas teikiamas projektams, skirtiems probleminių regionų plėtrai.

1.2. Kas nustato kriterijus?

Kriterijai nustatyti gairėse pareiškėjams, kurias tvirtina vadovaujančioji institucija.

1.3. Į ką labiausiai krepiamas dėmesys atrenkant projektus?

Į pareiškėjo ir partnerių tinkamumą nustatytiems reikalavimams;

Į projekto atitikimą bendrojo finansavimo reikalavimams;

Į projekto veiklų tinkamumą;

Į projekto išlaidų tinkamumą;

Į projekto įgyvendinimo laikotarpio tinkamumą.

1.4. Jūsų pastebėjimai

Didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas į pareiškėjo kompetenciją įgyvendinti projektus.

II. ĮGYVENDINAMI PROJEKTAI

2.1. Kiek projektų įgyvendina teritorinės darbo biržos (Lietuvos mastu)?

Teritorinės darbo biržos šiuo metu įgyvendina 18 projektų: iš jų 10 pagal Equal programą.

2.2. Kokiuose rajonuose yra įgyvendama daugiausiai projektų?

Apskričių centruose.

2.3. Kokie yra pagrindiniai siekiai bei tikslai įgyvendinamų projektų?

*Padėti jauniems ir ilgalaikiams bedarbiams įsigyti profesiją;
Reikiamos kvalifikacijos neturinčių žmonių profesinis orientavimas ir konsultavimas;
Asmenų su negalia, nuteistųjų, bei asmenų, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų, integracija visuomenėje ir darbo rinkoje;
Bedarbių užimtumo rėmimas;
Darbo biržos paslaugų bedarbiams ir darbdaviams diegimas;
Darbo biržos darbuotojų bendrųjų ir profesinių gebėjimų stiprinimas.*

2.4. Kokios institucijos yra atsakingos už projektų finansavimą?

*Vadovaujančioji institucija;
Įgyvendinančioji institucija;
Tarpinė institucija;
Projektą vykdanči institucija (kartu su projekto partneriais).*

2.5. Kas vertina įgyvendinimo efektyvumą?

Viešųjų pirkimų konkurso būdu atrinkta Audito tarnyba.

2.6. Jūsų pastabos

Per daug tarpinių grandžių nuo projekto vykdytojo partnerio, kuris konkrečiai įgyvendina projektą, iki vadovaujančiosios institucijos.

SUNKUMAI

3.1. Kaip manote, kokie yra pagrindiniai sunkumai su kuriais susiduriama?

Nepagrįstai dideli dokumentacijos srautai.

3.2. Kokie sunkumai iškyla projektų paraiškų teikėjams?

Projektus teikia Lietuvos darbo birža, todėl į šį klausimą atsakyti nekompetetinga.

3.3. Jūsų nuomone, sunkumai iškylantys darbo biržai?

Vykdam projektus žymiai padidėja darbo biržos darbuotojų darbo krūviai, taip pat išlaidos kanceliarinėms ir eksploatacinėms prekėms (popierius, toneriai ir kt.) ir šios išlaidos ne iš visų projektų kompensuojamos.

3.4 Jūsų pastabos

Turėtų būti iš projekto lėšų kompensuojamos visos su projekto vykdymu patirtos išlaidos.

IV. FINANSAVIMAS

4.1.Kokiomis lėšomis finansuojami projektai?

Projektai finansuojami ESF, Valstybės biudžeto ir Užimtumo fondo lėšomis.

4.2.Koks yra valstybės narės – Lietuvos – vaidmuo finansavime?

Projektų įgyvendinimui Lietuva skiria dalį savo lėšų (Valstybės biudžeto ir Užimtumo fondo lėšos).

4.3.Kokie yra pagrindiniai sunkumai susiję su finansavimu?

Reikia pateikti po kelis egzempliorius išlaidas pagindžiančių ir apmokėjimą įrodančių dokumentų, o tai reikalauja didelių darbo sąnaudų ir kitų papildomų išlaidų.

4.4. Jūsų pastabos

Per ilgas laiko tarpas nuo patirtų išlaidų iki sprendimo priėmimo dėl jų pripažinimo tinkamomis.

Jūsų vardas, pavardė

Aldona Budinavičiūtė

Jūs dirbate

Rokiškio darbo birža

Jūsų pareigos

Užimtumo fondo apskaitos skyriaus vedėja

Jūsų darbo patirtis šioje darbovietėje

9 metai

Jūsų patirtis su Europos Sąjungos parama 2 metai

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS

PRIEDAS NR. 3

ANKETA

Ši anketa skirta apklausti darbo biržos specialistus. Anketos tikslas – išsiaiškinti kokiais kriterijais vadovaujantis buvo atrenkami laimėtieji projektai, taip pat kokie projektai yra įgyvendinami per teritorines darbo biržas, su kokiais sunkumais yra susiduriama bei koks yra projektų finansavimas. Jūsų atsakymai pasitarnaus analizuojant pokyčius, įvykusius socialiniame sektoriuje pradėjus įgyvendinti Europos socialinio fondo remiamus projektus pagal BPD.

Prašome atsakyti į klausimus.

PROJEKTŲ ATRANKA

1.1. Kokiais kriterijais vadovaujamasi atrenkant projektus?

Projektai turi atitikti BPD strategiją bei susijusias Lietuvos bei ES politikas;

Projektai turi būti nuosekliai ir logiškai susiję su priemonės ir prioriteto tikslais;

Projektų rezultatai turi būti adekvatūs investuotoms lėšoms;

Projektai turi būti ekonomiškai gyvybingi;

Užtikrinamas projektų tęstinumas po paramos teikimo pabaigos;

Prioritetas teikiamas projektams, kuriuose didesnis pareiškėjo nuosavas indėlis;

Prioritetas teikiamas projektams, skirtiems probleminių regionų plėtrai.

1.2. Kas nustato kriterijus?

Kriterijus nustato vadovaujančioji institucija, jie nustatyti gairėse pareiškėjams.

1.3. Į ką labiausiai krepiamas dėmesys atrenkant projektus?

Į pareiškėjo ir partnerių tinkamumą nustatytiems reikalavimams;

Į projekto atitikimą bendrojo finansavimo reikalavimams;

Į projekto veiklą bei išlaidų tinkamumą.

1.4. Jūsų pastebėjimai

ĮGYVENDINAMI PROJEKTAI

2.1. Kiek projektų įgyvendina teritorinės darbo biržos (Lietuvos mastu)?

Teritorinės darbo biržos dalyvauja įgyvendinant 18 projektų (8 pagal BPD remiami ESF, o 10 pagal Equal programą).

2.2. Kokiuose rajonuose yra įgyvendama daugiausiai projektų?

Daugiausia projektų įgyvendinama didžiuosiuose šalies miestuose, apskričių centruose.

2.3. Kokie yra pagrindiniai siekiai bei tikslai įgyvendinamų projektų?

*Padėti bedarbiams įsigyti profesiją, prieš tai juos konsultuojant ir orientuojant.
Asmenų su negalia, nuteistųjų bei asmenų, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų, integracija visuomenėje ir darbo rinkoje;
Bedarbių užimtumo rėmimas;
Darbo biržos darbuotojų bendrųjų ir profesinių gebėjimų stiprinimas.*

2.4. Kokios institucijos yra atsakingos už projektų finansavimą?

Vadovaujančioji institucija; įgyvendinančioji institucija; tarpinė institucija; projektą vykdanči institucija; projekto partneriai.

2.5. Kas vertina įgyvendinimo efektyvumą?

Viešųjų pirkimų konkurso būdu parinkta nepriklausoma audito įmonė.

2.6. Jūsų pastabos

SUNKUMAI

3.1. Kaip manote, kokie yra pagrindiniai sunkumai su kuriais susiduriama?

Dideli dokumentacijos srautai.

3.2. Kokie sunkumai iškyla projektų paraiškų teikėjams?

Teritorinė darbo birža yra projekto partnerė ir pati projektų nerengia, todėl ir išskylančių sunkumų komentuoti negaliu.

3.3. Jūsų nuomone, sunkumai iškylantys darbo biržai?

Teritorinei darbo biržai, kaip projekto vykdytojo partnerei tenka teikti labai daug dokumentų kopijų bei tinkamai atrinkti projekto dalyvius, kurie dažnai turi atitikti keletą požymių (pvz.: jaunimas, moteris, kaimo gyventojas ir pan.), tai apsunkina projekto veiklų vykdymą.

3.4. Jūsų pastabos

FINANSAVIMAS

4.1. Kokiomis lėšomis finansuojami projektai?

Projektai finansuojami ESF, Valstybės biudžeto ir Užimtumo fondo lėšomis.

4.2. Koks yra valstybės narės – Lietuvos – vaidmuo finansavime?

Projektų įgyvendinimui Lietuva skiria dalį savo lėšų.

4.3. Kokie yra pagrindiniai sunkumai susiję su finansavimu?

4.4. Jūsų pastabos

Jūsų vardas, pavardė

Dalia Dainienė

Jūs dirbate	Rokiškio darbo birža
Jūsų pareigos	Darbo rinkos programų skyriaus vedėja
Jūsų darbo patirtis šioje darbovietėje	10 m.
Jūsų patirtis su Europos Sąjungos parama	2 m.

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS

PRIEDAS NR. 4

ANKETA

Ši anketa skirta apklausti darbo biržos specialistus. Anketos tikslas – išsiaiškinti kokiais kriterijais vadovaujantis buvo atrenkami laimėtieji projektai, taip pat kokie projektai yra įgyvendinami per teritorines darbo biržas, su kokiais sunkumais yra susiduriama bei koks yra projektų finansavimas. Jūsų atsakymai pasitarnaus analizuojant pokyčius, įvykusius socialiniame sektoriuje pradėjus įgyvendinti Europos socialinio fondo remiamus projektus pagal BPD.

Prašome atsakyti į klausimus.

PROJEKTŲ ATRANKA

1.1. Kokiais kriterijais vadovaujamasi atrenkant projektus?

Projektai turi atitikti BPD strategiją bei susijusias Lietuvos bei ES politikas;

Projektai turi būti nuosekliai ir logiškai susiję su priemonės ir prioriteto, pagal kurias jie teikiami, tikslais;

Projektų rezultatai turi būti adekvatūs investuotoms lėšoms;

Projektai turi būti ekonomiškai gyvybingi;

Užtikrinamas projektų tęstinumas po paramos teikimo pabaigos;

Prioritetas teikiamas projektams, kuriuose didesnis pareiškėjo nuosavas indėlis;

Prioritetas teikiamas projektams, skirtiems probleminių regionų plėtrai.

1.2. Kas nustato kriterijus?

Kriterijai yra nustatomi gairėse pareiškėjams, kurios yra tvirtinamos vadovaujančios institucijos.

1.3. Į ką labiausiai kreipiamas dėmesys atrenkant projektus?

Pagrindiniai kriterijai:

- *pareiškėjo ir partnerio tinkamumas nustatytiems reikalavimams;*
- *projekto atitikimas bendrojo finansavimo reikalavimams;*
- *projekto veiklų tinkamumas;*
- *projekto išlaidų tinkamumas;*
- *projekto įgyvendinimo laiko tinkamumas.*

1.4. Jūsų pastebėjimai

ĮGYVENDINAMI PROJEKTAI

2.1. Kiek projektų įgyvendina teritorinės darbo biržos (Lietuvos mastu)?

Teritorinės darbo biržos šiuo metu įgyvendina 18 projektų.

2.2. Kokiuose rajonuose yra įgyvendama daugiausiai projektų?

Apskričių centruose.

2.3. Kokie yra pagrindiniai siekiai bei tikslai įgyvendinamų projektų?

Pagrindiniai siekiai:

- *pritraukti į darbo rinką bei joje išlaikyti daugiau žmonių;*
- *užtikrinti kokybišką bei saugų užimtumą;*
- *plėtoti bendruomenės nariams teikiamas paslaugas.*

Pagrindiniai tikslai:

- *reikiamos kvalifikacijos neturinčių žmonių profesinis orientavimas ir konsultavimas;*
- *padėti jauniems žmonėms ir ilgalaikiams įsitvirtinti darbo rinkoje;*
- *bedarbių užimtumo rėmimas;*
- *asmenų su negalia, nuteistųjų bei asmenų, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų, integracija visuomenėje ir darbo rinkoje;*
- *darbo biržos paslaugų bedarbiams ir darbdaviams diegimas;*
- *darbo biržos darbuotojų bendrųjų ir profesinių gebėjimų stiprinimas.*

2.4. Kokios institucijos yra atsakingos už projektų finansavimą?

Vadovaujančioji institucija; įgyvendinančioji institucija; tarpinė institucija; projektą vykdanči institucija (kartu su projekto partneriais).

2.5. Kas vertina įgyvendinimo efektyvumą?

Viešųjų pirkimų konkurso būdu atrinkta Audito tarnyba.

2.6. Jūsų pastabos

SUNKUMAI

3.1. Kaip manote, kokie yra pagrindiniai sunkumai su kuriais susiduriama?

Yra rengiama labai daug dokumentacijos, todėl yra gana ilgas laikas tarp išlaidų patyrimo ir jų pripažinimo teisingomis.

3.2. Kokie sunkumai iškyla projektų paraiškų teikėjams?

Projektus teikia Lietuvos darbo birža, todėl į šį klausimą atsakyti negaliu.

3.3. Jūsų nuomone, sunkumai iškylantys darbo biržai?

Dėl didelių reikalavimų, keliamų projekto dalyviams (pvz. vienas dalyvis turi atitikti kelis kriterijus) sudėtingėja dalyvių atranka ir tai trukdo laiku ir sklandžiai vykdyti projekto veiklas.

3.4. Jūsų pastabos

FINANSAVIMAS

4.1. Kokiomis lėšomis finansuojami projektai?

Projektai finansuojami ESF, Valstybės biudžeto ir Užimtumo fondo lėšomis.

4.2.Koks yra valstybės narės – Lietuvos – vaidmuo finansavime?

Projektų įgyvendinimui Lietuva skiria dalį savo lėšų (Valstybės biudžeto ir Užimtumo fondo lėšos).

4.3.Kokie yra pagrindiniai sunkumai susiję su finansavimu?

Dėl didelio dokumentų srauto ilgėja išlaidų pripažinimo teisingomis laikotarpis, todėl ilgai užtrunka atgalinis ryšys ir tai apsunkina visišką ir savalaikį projektų lėšų įsisavinimą.

4.4.Jūsų pastabos

Jūsų vardas, pavardė

Aušra Bacionienė

Jūs dirbate

Rokiškio darbo biržoje

Jūsų pareigos

ESF projekto koordinatorius

Jūsų darbo patirtis šioje darbovietėje

11 metų

Jūsų patirtis su Europos Sąjungos parama 2 metai

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS

PRIEDAS NR. 5

ANKETA

Ši anketa skirta apklausti specialistus, dirbančius su Europos socialinio fondo remiamais projektais. Anketos tikslas – išsiaiškinti kokiais kriterijais vadovaujantis buvo atrenkami laimėtieji projektai, taip pat su kokiais projektais Jums teko susidurti. Jūsų atsakymai pasitarnaus analizuojant pokyčius, įvykusius socialiniame sektoriuje pradėjus įgyvendinti Europos socialinio fondo remiamus projektus pagal BPD.

Prašome atsakyti į klausimus.

I. PROJEKTŲ ATRANKA

1.1. Kokiais kriterijais vadovaujamasi atrenkant projektus?

Atrenkant socialinius projektus vadovaujamasi pasirinkto projekto aktualumu būtent tam regionui (savivaldybei, apskrįčiai), vertinama kiek klientų galės pasinaudoti projekto teikiamomis galimybėmis, projekto tikslų ir uždavinių atitiktimi atitinkamos BPD priemonės tikslui ir uždaviniams, koki poveikį projektas turės konkrečiam regiono socialinei ir ekonominei plėtrai.

1.2. Kas nustato kriterijus?

Institucija, skelbianti projektų atranką.

1.3. Į ką labiausiai kreipiamas dėmesys atrenkant projektus?

Ar prie projekto finansavimo iš dalies prisidės valstybė, atitinkama savivaldybė, privatūs klientai savo lėšomis, ar bus projekto institucinis, finansinis, technologinis, politinis tęstinumas, į projekto vadovo patirtį projektinėje veikloje, horizontaliosios politikos sudedamąsias dalis: darnų vystymą, lygias galimybes, regioninę plėtrą, informacinę visuomenę ir kt. Taip pat yra kreipiamas labai svarbus dėmesys į būtinų dokumentų, kuriuos pareiškėjas privalo pridėti prie paraiškos pristatymą.

1.4. Kaip manote, į ką dar turėtų būti kreipiamas dėmesys vertinant projektus? Kodėl?

Turėtų būti didesnis dėmesys kreipiamas vertinant projektus – ar regionas toje srityje yra žymiai atsilikęs nuo kitų regionų, ypač tai aktualu provincijoms. Didesnį dėmesį reiktų skirti kaimo bendruomenių projektams, nes daugelyje kaimo vietovių stings socialinės paskirties objektų. Kaime vyrauja didesnė socialinė atskirtis, nes uždarinėjant kaimo mokyklas, paštus, pirtis gyventojai patiria nepatogumų. Daug kur nėra kultūros namų, nes ankstesni seniai statyti, be galo aukšti, didžiuliais langais, nuostolinga juos šildyti ir reikalinga juos renovuoti arba kai kurie yra avarinės būklės. Bendruomenių nariai neturi kur susirinkti ir spręsti tam kraštui aktualių problemų bei teikti minimalių paslaugų.

1.5. Jūsų pastebėjimai

Taip pat siūlyčiau daugiau valstybės lėšų skirti mokymams kaip projektus rengti ir pateikti institucijai, skelbiančiai projektų atranką. Ką tik besikuriančios bendruomenės neturi jokios patirties, o tuo labiau lėšų samdyti konsultantų firmas, kurių paslaugos yra pakankamai brangios.

Vietos savivaldos institucijos turėtų materialiai skatinti už projektų vykdymą atsakingus asmenis, kad atsirastų motyvacija juos rengti ir teikti atitinkamoms institucijoms.

II. ĮGYVENDINAMI PROJEKTAI

2.1. Kiek projektų yra įgyvendinama Jūsų rajone?

Mūsų rajone nuo sausio mėn. įgyvendinamas projektas „Profesinė rehabilitacija Rokiškio socialinės paramos centre“, socialinių projektų daugiau neįgyvendinama.

2.2. Kam skirti tie projektai? Ko jais siekiama?

Šis projektas skirtas darbingo amžiaus neįgaliesiems. Pasirinkta tikslinė grupė: asmenys, turintys judėjimo, klausos ir regos sutrikimus. Šiuo projektu siekiama gerinti neįgaliųjų profesinės rehabilitacijos infrastruktūros kokybę ir prieinamumą.

2.3. Kaip manote, kokią įtaką socialiniam sektoriui daro ESF remiami įgyvendinami projektai?

Mano paminėtas projektas prisidės prie to, kad bus išplėsta bei atnaujinta profesinio rengimo, konsultavimo ir profesinio mokymo sektoriaus infrastruktūra Rokiškio rajone. Rokiškio socialinės paramos centro profesinės rehabilitacijos skyriaus planuojama veikla pagerins profesinės rehabilitacijos paslaugų kokybę, kadangi bus teikiamos ne pavienės profesinės rehabilitacijos paslaugos, o šių paslaugų visas ciklas. Paslaugų kokybę pagerins profesinės rehabilitacijos programų pritaikymas individualiems asmenims su negalia poreikiams bei Rokiškio rajono darbo rinkos poreikiams. Bus sukurta visa profesinei neįgaliųjų rehabilitacijai reikalinga techninė ir technologinė bazė. Šis projektas prisidės prie socialinės atskirties sumažinimo darbingo amžiaus neįgaliųjų tarpe.

2.4. Ar Jūsų nuomone visuomenė yra pakankamai informuojama apie teikiama paramą iš Europos socialinio fondo?

Kai koks nors projektas pripažįstamas tinkamu finansuoti, informacijos pakanka, o kaip ir kada projektą pateikti informacijos stinga. Informacija pasinaudoti gali tik turintys prieigą prie interneto ir, svarbiausia, žinantys kur jos ieškoti.

2.5. Jūsų nuomone, į kokias socialines grupes orientuotų projektų turėtų būti daugiau?

Į benamius, šeimas patyrusias smurtą, asmenis grįžusius iš įkalinimo vietų, priklausomybėmis sergančius asmenis, Alzheimerio liga sergančius, taip pat reikalingi dienos centrai vienišiesiems pagyvenusiems asmenims, kurie visą gyvenimą gyveno aktyvų gyvenimą, o senatvėje liko vieniši, nors patys savimi dar gali pilnai pasirūpinti.

2.6. Ar matote pokyčius teikiant ESF paramą? Kokie jie?

Kadangi realiai mūsų pradėtas vykdyti projektas žmonių dar nepalietė, todėl negaliu palyginti ir atsakyti. Tačiau teko lankytis Zarasų rajone Salako bendruomenės centre kur gyvena apylinkės seneliai, benamiai, dieną ir vakarais į laisvalaikio užsiėmimus ateina jaunimas, bendruomenės nariai. Savaitgaliais iš atokesnių kaimų į diskotekas atvykę paaugliai turi galimybę pernaktuoti, su jais bendrauja socialinis darbuotojas. Visi kartu tvarko aplinką, bendrauja, rengia bendrus susiėjimus, šventes, stato vaidinimus įvairioms progoms. Yra galimybė neturintiems kur išsiskalbti drabužių atnešti juos į bendruomenės centrą, kur veikia viena automatinė skalbyklė.

2.7. Kaip manote, ko trūksta, kad projektų įgyvendinimas būtų efektyvesnis?

Trūksta laiko specialistams, atsakingiems už tų projektų įgyvendinimą, kartais trūksta vietos politikų supratimo ir palaikymo. Kai projektas pripažįstamas tinkamu finansuoti, daugelis politinių partijų arba atskirų politikų prisiima tai kaip savo nuopelnus, arba iš viso sumenkina projektą, nors su bet koku investiciniu projektu į regioną atkeliauja nemažos investicijos, suteikdamos daug įvairių galimybių.

2.8. Kokie sunkumai yra dažniausi susiję su projektais?

Be abejo, popierizmas – viešųjų pirkimų organizavimas, finansinės dokumentacijos tvarkymas.

2.10. Jūsų pastabos

Per trumpas laikas skiriamas projektams parengti ir pateikti. Arba įstatymais gali būti numatyta suteikti projekto rengėjui 1 mėnesį projektui rengti, atleidžiant jį nuo pareigų ir paliekant vieno mėnesio dydžio toje darbovietėje atlyginimą, tačiau iš patirties galiu pasakyti, kad atliekant tiesiogines pareigas, greta rengti rimtą projektą yra labai sunku, reikia dirbti naktimis.

Jūsų vardas, pavardė	Audronė Kaupienė
Jūs dirbate	Socialinės paramos centras
Jūsų pareigos	Direktorė
Jūsų patirtis šioje įstaigoje	1,5 metų
Jūsų patirtis su ES teikiama parama	1 metai

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS

PRIEDAS NR. 6

ANKETA

Ši anketa skirta apklausti specialistus, dirbančius su Europos socialinio fondo remiamais projektais. Anketos tikslas – išsiaiškinti kokiais kriterijais vadovaujantis buvo atrenkami laimėtieji projektai, taip pat su kokiais projektais Jums teko susidurti. Jūsų atsakymai pasitarnaus analizuojant pokyčius, įvykusius socialiniame sektoriuje pradėjus įgyvendinti Europos socialinio fondo remiamus projektus pagal BPD.

Prašome atsakyti į klausimus.

I. PROJEKTŲ ATRANKA

1.1. Kokiais kriterijais vadovaujamasi atrenkant projektus?

1.2. Kas nustato kriterijus?

1.3. Į ką labiausiai kreipiamas dėmesys atrenkant projektus?

1.4. Kaip manote, į ką dar turėtų būti kreipiamas dėmesys vertinant projektus? Kodėl?

Reikėtų atkreipti dėmesį į projekto išliekamąją vertę, ar jis bus naudingas, kai projektas bus įgyvendintas.

1.5. Jūsų pastebėjimai

II. ĮGYVENDINAMI PROJEKTAI

2.1. Kiek projektų yra įgyvendinama Jūsų rajone?

Mūsų skyriuje šiuo metu nevykdomi projektai.

2.2. Kam skirti tie projektai? Ko jais siekiama?

2.3. Kaip manote, kokią įtaką socialiniam sektoriui daro ESF remiami įgyvendinami projektai?

Įtaka yra, tačiau projektų įtaką asmenys daugiau vertina materialiai.

2.4. Ar Jūsų nuomone visuomenė yra pakankamai informuojama apie teikiama paramą iš Europos socialinio fondo?

Pakankamai informuojama per vietinę spaudą.

2.5. Jūsų nuomone, į kokias socialines grupes orientuotų projektų turėtų būti daugiau?

Socialinės rizikos šeimoms.

2.6. Ar matote pokyčius teikiant ESF paramą? Kokie jie?

2.7. Kaip manote, ko trūksta, kad projektų įgyvendinimas būtų efektyvesnis?

2.8. Kokie sunkumai yra dažniausi susiję su projektais?

2.9. Jūsų pastabos

Jūsų vardas, pavardė

Violeta Jasiūnienė

Jūs dirbate

Rokiškio rajono savivaldybės Soc. paramos ir sveikatos

skyrius

Jūsų pareigos

Vyr.specialistė

Jūsų patirtis šioje įstaigoje 8

Jūsų patirtis su ES teikiama parama nedidelė

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS

PRIEDAS NR. 7

ANKETA

Ši anketa skirta apklausti specialistus, dirbančius su Europos socialinio fondo remiamais projektais. Anketos tikslas – išsiaiškinti kokiais kriterijais vadovaujantis buvo atrenkami laimėtieji projektai, taip pat su kokiais projektais Jums teko susidurti. Jūsų atsakymai pasitarnaus analizuojant pokyčius, įvykusius socialiniame sektoriuje pradėjus įgyvendinti Europos socialinio fondo remiamus projektus pagal BPD

Prašome atsakyti į klausimus.

I. PROJEKTŲ ATRANKA

1.1. Kokiais kriterijais vadovaujamasi atrenkant projektus?

1.2. Kas nustato kriterijus?

Kriterijus nustato projektus vertinančios institucijos, projektų vertinimo komisijos ir t.t.

1.3. Į ką labiausiai kreipiamas dėmesys atrenkant projektus?

Į projektų tikslus ir prioritetus, finansavimo trukmę, tinkamas ir netinkamas finansuoti išlaidas, žmogiškuosius išteklius ir gebėjimus administruoti ir t.t.

1.4. Kaip manote, į ką dar turėtų būti kreipiamas dėmesys vertinant projektus? Kodėl?

Pati projekto idėja, kiek ji naudinga tai ar kitai vietai, savivaldybei, institucijai. Kokia bus finansinė nauda, kiek dalyvaus projekte, kokie yra projekto vykdytojai, jų kvalifikacija, partnerių pasiruošimas vykdyti projektą, garantiniai raštai dėl koofinansavimo ir kt.

1.5. Jūsų pastebėjimai.

II. ĮGYVENDINAMI PROJEKTAI

2.1. Kiek projektų yra įgyvendinama Jūsų rajone?

Kiekvienais metais ne mažiau kaip 5 iš ESF.

2.2. Kam skirti tie projektai? Ko jais siekiama?

Projektai skirti priemonėms įgyvendinti, kurios numatytos rajono savivaldybės strateginiame plane. Projektai skirti rajono infrastruktūrai tobulinti ir plėsti, atnaujinti ir renovuoti pastatus, kultūros paveldo statinius ir t.t.

2.3. Kaip manote, kokią įtaką socialiniam sektoriui daro ESF remiami įgyvendinami projektai?

Socialiniam sektoriui ir rajono gyventojų gerbūviui projektų finansavimas ir įgyvendinimas turi didelę reikšmę, suteikia pasitikėjimo perspektyva.

2.4. Ar Jūsų nuomone visuomenė yra pakankamai informuojama apie teikiama paramą iš Europos socialinio fondo?

Manau, kad pakankamai. Žmonės, kurie domisi, randa informacijos televizijoje, spaudoje, internetiniuose puslapiuose. Apie juos informuoja fondų valdybos.

2.5. Jūsų nuomone, į kokias socialines grupes orientuotų projektų turėtų būti daugiau?

Daugiau projektų turėtų būti skiriama sveikatos apsaugai, švietimui ir socialinei sričiai.

2.6. Ar matote pokyčius teikiant ESF paramą? Kokie jie?

Pokyčiai matomi ir išreiškiami skaičiais, tiek šalies, tiek apskrities ar rajono mastu.

2.7. Kaip manote, ko trūksta, kad projektų įgyvendinimas būtų efektyvesnis?

Rajonuose turi būti įkurtos projektų veiklos grupės, kurios galėtų koordinuoti ir planuoti projektų rengimą.

2.8. Kokie sunkumai yra dažniausi susiję su projektais?

Gausybė papildomų dokumentų, skuba, įvairūs formalumai ir t.t.

2.10. Jūsų pastabos

Jūsų vardas, pavardė Zina Kurpiene

Jūs dirbate Rokiškio rajono savivaldybės socialinės paramos ir sveikatos skyriuje

Jūsų pareigos Vyr. specialistė

Jūsų patirtis šioje įstaigoje

Jūsų patirtis su ES teikiama parama 1 m.

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS

PRIEDAS NR. 8

ANKETA

Ši anketa skirta apklausti specialistus, dirbančius su Europos socialinio fondo remiamais projektais. Anketos tikslas – išsiaiškinti kokiais kriterijais vadovaujantis buvo atrenkami laimėtieji projektai, taip pat su kokiais projektais Jums teko susidurti. Jūsų atsakymai pasitarnaus analizuojant pokyčius, įvykusius socialiniame sektoriuje pradėjus įgyvendinti Europos socialinio fondo remiamus projektus pagal BPD.

Prašome atsakyti į klausimus.

I. PROJEKTŲ ATRANKA

1.1. Kokiais kriterijais vadovaujamasi atrenkant projektus?

Tinkami finansuoti projektai nustatomi pagal tris pagrindines kriterijų grupes:

- *Atitiktis BPD tikslams, uždaviniams ir nustatytai strategijai,*
- *Atitiktis BPD nustatytiems atrankos kriterijams,*
- *Atitiktis remtinai veiklų grupei.*

1.2. Kas nustato kriterijus?

1.3. Į ką labiausiai krepiamas dėmesys atrenkant projektus?

1.4. Kaip manote, į ką dar turėtų būti krepiamas dėmesys vertinant projektus? Kodėl?

1.5. Jūsų pastebėjimai

II. ĮGYVENDINAMI PROJEKTAI

2.1. Kiek projektų yra įgyvendinama Jūsų rajone?

Rokiškio rajono savivaldybės administracija šiuo metu įgyvendina keturis projektus.

2.2. Kam skirti tie projektai? Ko jais siekiama?

“Rokiškio dvaro sodybos pritaikymas turizmo reikmėms”. Projekto tikslas:

- *Atlikti Rokiškio dvaro sodybos rekonstrukcijos, dalinio atstatymo bei pritaikymo viešosioms turizmo reikmėms, darbus;*
- *Sukurti modernų turizmo paslaugų kompleksą su muziejumi, parodų bei koncertų, klotimo teatro salėmis, amatų centru bei kitomis turizmo paslaugomis;*
- *Skatinti Panevėžio regiono bei šalies kultūrinio ir laisvalaikio turizmo plėtrą, išnaudojant regiono istorinius, archeologinius, kultūrinius ir gamtinius resursus;*
- *Reprezentuoti unikalų XIX a. dvarų kultūros paminklą;*
- *Sudaryti palankias sąlygas regiono gyventojams integruotis į kultūros centro veiklos programą bei jos teikiamomis galimybėmis;*
- *Skatinti smulkaus ir vidutinio verslo vystymąsi, naujų darbo vietų kūrimą, privačių investicijų pritraukimą.*

BSR INTERREG III A projektas S II-036 “Medžio paveldo plėtra regioniniame turizmo vystyme Rokiškio ir Jėkabpilio rajonuose”

Pagal parengtą projektą už skiriamas paramos iš INTERREG III A programos ir savivaldybės lėšas numatoma rekonstruoti skulptūrų parką Rokiškyje, parengti techninę dokumentaciją Salų dvaro (Kamajų seniūnija) ir Kriaunų muziejaus pritaikymą viešajai turizmo infrastruktūrai, įsigyti biuro technikos komplektą, 10 žmonių apmokyti turizmo gidais, parengti turizmo plėtros strategiją, parengti ir išleisti reklaminius lankstinukus.

Rokiškio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano ir savivaldybės dalies (Rokiškio miesto) bendrojo plano rengimas:

- *formuoti gyvenamųjų vietovių ir infrastruktūros bei kitų veiklos sričių plėtojimo politiką;*
- *atlikti Rokiškio miesto bendrojo plano, patvirtinto Rokiškio rajono tarybos 1997 m. birželio 12 d. sprendimu Nr.12, korektūrą;*
- *saugoti, racionaliai naudoti ir atkurti gamtos ir kultūros paveldo vertybes, tarp jų ir rekreacinius išteklius;*
- *formuoti žemės sklypus, rezervuoti (nustatyti) teritorijas gyvenamųjų vietovių infrastruktūros ir kitų sričių, skirtingų rūšių žemės naudmenų plėtrai;*
- *suderinti fizinių ir juridinių asmenų ar jų grupių, visuomenės, savivaldybės ir valstybės interesus dėl teritorijos ir žemės sklypų naudojimo bei veiklos plėtojimo šioje teritorijoje sąlygų;*
- *skatinti investicijas socialiniam ekonominiam vystymui.*

Rekreacinės zonos įrengimas Rokiškyje

Rokiškyje nėra tinkamo plažo, sporto aikštelių prie plažo vietos renginiams; trūksta informacijos apie jau teikiamas paslaugas mieste. Išplėta poilsinio turizmo infrastruktūra, kartu su ją papildančiomis privačiomis turizmo paslaugomis, papildytą esamą pažintinio turizmo infrastruktūrą ir leistų pritraukti daugiau turistų iš Lietuvos ir iš artimojo užsienio.

2.3. Kaip manote, kokią įtaką socialiniam sektoriui daro ESF remiami įgyvendinami projektai?

Padedą integruotis į darbo rinką, mažina socialinę atskirtį, sukuria naujas darbo vietas.

2.4. Ar Jūsų nuomone visuomenė yra pakankamai informuojama apie teikiama paramą iš Europos socialinio fondo?

Manau informacijos yra pakankamai tik reikia sugebėti ją tinkamai pasinaudoti.

2.5. Jūsų nuomone, į kokias socialines grupes orientuotų projektų turėtų būti daugiau?

Manau reikia kreipti daugiau dėmesį į žmones su negalia, nekvalifikuotus darbuotojus.

2.6. Ar matote pokyčius teikiant ESF paramą? Kokie jie?

2.7. kaip manote, ko trūksta, kad projektų įgyvendinimas būtų efektyvesnis?

2.8. Kokie sunkumai yra dažniausi susiję su projektais?

2.9. Jūsų pastabos

Jūsų vardas, pavardė Kristina Stonikaitė

Jūs dirbate Rokiškio rajono savivaldybės administracija, verslo ir investicijų skyrius

Jūsų pareigos vyr. specialistas

Jūsų patirtis šioje įstaigoje iki 1 metų

Jūsų patirtis su ES teikiama parama beveik 1 m.

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS

PRIEDAS NR. 9

ANKETA

Ši anketa skirta apklausti specialistus, dirbančius su Europos socialinio fondo remiamais projektais. Anketos tikslas – išsiaiškinti kokiais kriterijais vadovaujantis buvo atrenkami laimėtieji projektai, taip pat su kokiais projektais Jums teko susidurti. Jūsų atsakymai pasitarnaus analizuojant pokyčius, įvykusius socialiniame sektoriuje pradėjus įgyvendinti Europos socialinio fondo remiamus projektus pagal BPD.

Prašome atsakyti į klausimus.

I. PROJEKTŲ ATRANKA

1.1. Kokiais kriterijais vadovaujamasi atrenkant projektus?

Atrenkant projektus labiausiai kreipiamas dėmesys į projekto aktualumą.

1.2. Kas nustato kriterijus?

Institucija, skelbianti projektų atranką.

1.3. Į ką labiausiai kreipiamas dėmesys atrenkant projektus?

Į programos įgyvendinimo veiksmų planą, taip pat turi būti kreipiamas dėmesys kaip projektą remia (finansiskai) ir vertina vyriausybės ir savivaldybės institucijos.

1.4. Kaip manote, į ką dar turėtų būti kreipiamas dėmesys vertinant projektus? Kodėl?

Turėtų būti kreipiamas dėmesys į projektų testinumą, jų reikšmę tų asmenų grupėms, kuriems nukreiptas projektas. Trumpalaikė parama neturi reikiamo įvertinimo ir poveikio asmenims, kuriems nukreiptas projektas.

1.5. Jūsų pastebėjimai.

Projektų pateikimu ir jų įgyvendinimu (pagal atskiras rūšis – pvz., socialinės, medicinos srities) turi užsiimti atskiri specialistai, kurie būtų pastoviai ruošiami, keliama jų kvalifikacija ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje.

II. ĮGYVENDINAMI PROJEKTAI

2.1. Kiek projektų yra įgyvendinama Jūsų rajone?

Šiuo metu vykdomas projektas „Maisto iš intervencinių atsargų tiekimo labiausiai nepasiturintiems asmenims programa“ (MIATLNA).

2.2. Kam skirti tie projektai? Ko jais siekiama?

Parama teikiama visai pajamų neturinčioms ir negaunančioms kitos paramos šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims), skiriant jiems pastovų nemokamą maitinimą, pagal jų gyvenamąją vietą.

2.3. Kaip manote, kokią įtaką socialiniam sektoriui daro ESF remiami įgyvendinami projektai?

2.4. Ar Jūsų nuomone visuomenė yra pakankamai informuojama apie teikiama paramą iš Europos socialinio fondo?

Pakankamai. Siekdami, kad parama iš ES pasiektų kuo daugiau nepasiturinčių asmenų, skelbiama informacija per įvairias vietines žiniasklaidos priemones, bendradarbiaujama per vietinę spaudą, per labdaros organizacijas.

2.5. Jūsų nuomone, į kokias socialines grupes orientuotų projektų turėtų būti daugiau?

Į socialinės atskirties asmenis – benamius, grįžusius iš įkalinimo.

2.6. Ar matote pokyčius teikiant ESF paramą? Kokie jie?

Pokyčiai yra, bendrų pastangų dėka šios paramos gauso daug rajono gyventojų.

2.7. Kaip manote, ko trūksta, kad projektų įgyvendinimas būtų efektyvesnis?

Projekto tęstinumo, griežti reikalavimai gaunanties paramą, apskaita ir atsiskaitomybė didelė.

2.8. Kokie sunkumai yra dažniausi susiję su projektais?

Įtarimas, kad projektas korumpuotas, ne visi bendruomenės nariai ir valdžios atstovai įsigilina į projektų reikalingumą, ypač jei tas projektas kelių ministerijų (pvz. kaip šis Lietuvos žemės ūkio, vidaus reikalų, soc. apsaugos ir darbo ministerijos).

2.10. Jūsų pastabos.

Projektai įgyvendinami tik tie, kurie apima kuo didesnę žmonių grupę, mažos apimties projektai atmetami pagal atitinkamus kriterijus, todėl gaug didesnė nauda žmonėms iš projektų, kurie apima apskritis ir visą Respubliką.

Jūsų vardas, pavardė Regina Mikulėnienė

Jūs dirbate Socialinės paramos skyrius ir sveikatos skyrius

Jūsų pareigos Vyr. specialistė

Jūsų patirtis šioje įstaigoje 13

Jūsų patirtis su ES teikiama parama 1 m.

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS

PRIEDAS NR. 10

ANKETA

Ši anketa skirta apklausti specialistus, dirbančius su Europos socialinio fondo remiamais projektais. Anketos tikslas – išsiaiškinti kokiais kriterijais vadovaujantis buvo atrenkami laimėtieji projektai, taip pat su kokiais projektais Jums teko susidurti. Jūsų atsakymai pasitarnaus analizuojant pokyčius, įvykusius socialiniame sektoriuje pradėjus įgyvendinti Europos socialinio fondo remiamus projektus pagal BPD.

Prašome atsakyti į klausimus.

I. PROJEKTŲ ATRANKA

1.1. Kokiais kriterijais vadovaujamasi atrenkant projektus?

Projekto aktualumas socialiniai ir ekonominei plėtrai.

1.2. Kas nustato kriterijus?

Institucijos, skelbiančios projektus.

1.3. Į ką labiausiai krepiamas dėmesys atrenkant projektus?

Dėmesys skiriamas bendrai projekto koncepcijai ir projekto turiniui – uždaviniams, rezultatams, veikloms, ištekliams.

1.4. Kaip manote, į ką dar turėtų būti krepiamas dėmesys vertinant projektus? Kodėl?

Į projekto trukmę ir kiekybinius projekto rezultatus, taip pat į partnerius (labai svarbu didesnis projekto apkrovimas).

1.5 Jūsų pastebėjimai.

Turi būti labai gera projekto įgyvendinimo komanda, aiški projekto priežiūros struktūra, patikimi partneriai. Projekto tęstinumas pasibaigus ES finansavimui – tai labai aktualu.

II. ĮGYVENDINAMI PROJEKTAI

2.1. Kiek projektų yra įgyvendinama Jūsų rajone?

1 – maisto iš intervencinių atsargų tiekimo labiausiai nepasiturintiems asmenims.

2.2. Kam skirti tie projektai? Ko jais siekiama?

Aprūpinti maisto produktais nepasiturinčius asmenis.

2.3. Kaip manote, kokią įtaką socialiniam sektoriui daro ESF remiami įgyvendinami projektai?

Padedą integruotis į darbo rinką, mažina socialinę atskirtį, sukuria naujas darbo vietas.

2.4. Ar Jūsų nuomone visuomenė yra pakankamai informuojama apie teikiama paramą iš Europos socialinio fondo?

Informacijos pakanka, tačiau ne visi, ypač socialinės atskirties asmenims, pasiekama. Turėtų būti skelbiama per vietinę spaudą, televiziją (reklamos pobūdžio), dalinti skrajutes ar akcijas karštosiose vietose, pvz., prie sąvartynų, landynių. Labai aktualu per labdaringas organizacijas, bažnyčią.

2.5. Jūsų nuomone, į kokias socialines grupes orientuotų projektų turėtų būti daugiau?

Turėtų būti labai aktuali problema – bedarbių, jaunų žmonių išvykimas dirbti į užsienį, integravimosi į Lietuvos darbo rinką galimybių plėtra, išsaugant šeimą. Benamių, asmenų su negalia integracija į darbo rinką, siekiant išvengti socialinės atskirties. Manau reikia kreipti daugiau dėmesį į žmones su negalia ypač proto ir su psichine negalia, nekvalifikuotus darbuotojus.

2.6. Ar matote pokyčius teikiant ESF paramą? Kokie jie?

Pokyčiai yra – dalyvauja remiamose darbuose, įsigyja paklausias profesijas, ir kt. Aprūpinami maisto produktais.

2.7. Kaip manote, ko trūksta, kad projektų įgyvendinimas būtų efektyvesnis?

Daugiau informacijos, bendruomenės narių aktyvumo, projekto tęstinumo.

2.8. Kokie sunkumai yra dažniausi susiję su projektais?

Projektą turi rengti komanda – profesionali, kvalifikuota. Patiki partneriai, vietinės valdžios požiūris į projekto reikalingumą rajono gyventojų grupei (atskirai arba kelioms grupėms). Aktualu, kai savivaldybės biudžete numato lėšų projekto įgyvendinimui, taip užtikrinamas projekto tęstinumas. Rajono strateginiame plane numatoma politika rajono plėtrai, pagal atskiras sritis, tačiau tai nevisada gali atitikti su skelbiamomis paraiškomis projektams

2.9. Jūsų pastabos.

Projektą galima paruošti tik su kvalifikuotais specialistais, nes laikotarpis paraiškoms labai trumpas. Projektai vertingesni, kai jie apima kuo daugiau rajonų ar visą respubliką, todėl, kad daugiau informacijos per televiziją.

Jūsų vardas, pavardė

Danguolė Vaikutienė

Jūs dirbate

Rokiškio rajono savivaldybės administracija

Jūsų pareigos

vyresn. specialistas

Jūsų patirtis šioje įstaigoje iki 14 m.

Jūsų patirtis su ES teikiama parama

1 m.

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS

PRIEDAS NR. 11

ANKETA

Ši anketa skirta apklausti specialistus, dirbančius su Europos socialinio fondo remiamais projektais. Anketos tikslas – išsiaiškinti kokiais kriterijais vadovaujantis buvo atrenkami laimėtieji projektai, taip pat su kokiais projektais Jums teko susidurti. Jūsų atsakymai pasitarnaus analizuojant pokyčius, įvykusius socialiniame sektoriuje pradėjus įgyvendinti Europos socialinio fondo remiamus projektus pagal BPD.

Prašome atsakyti į klausimus.

I. ESF ĮGYVENDINAMI PROJEKTAI

- 1.1. Kokiais kriterijais vadovaujamasi atrenkant projektus?
- 1.2. Kas nustato kriterijus?
- 1.3. Į ką labiausiai kreipiamas dėmesys atrenkant projektus?
- 1.4. Kaip manote, į ką dar turėtų būti kreipiamas dėmesys vertinant projektus? Kodėl?
- 1.5. Jūsų pastebėjimai

II. ĮGYVENDINAMI PROJEKTAI

- 2.1. Kiek projektų yra įgyvendinama Jūsų rajone?

Asmeniškai aš vadovavau darbo grupei vykdant laimėtus projektus (1 pagal 1.5. priemonę, kitas pagal 2.3. priemonę).

Kiek žinau – ES lėšų dėka Lietuvoje įrengiami savivaldybių paramos centrai, ugdymo ir rehabilitacijos centrai narkomanams, įvairias negalias turintiems asmenims ir t.t.

- 2.2. Kam skirti tie projektai? Ko jais siekiama?
- 2.3. Kaip manote, kokią įtaką socialiniam sektoriui daro ESF remiami įgyvendinami projektai?

Didele, nes ES paramos dėka renovuojamos, rekonstruojamos patalpos, išsigyjamas inventorių, metodikos, auga darbuotojų kompetencija ir t.t. Pokyčiai bus neišvengiamai ilgalaikiai, tačiau reikia laiko.

- 2.4. Ar Jūsų nuomone visuomenė yra pakankamai informuojama apie teikiama paramą iš Europos socialinio fondo?

Nepakankamai. Informacijos galima rasti spaudoje, televizijoje, interneto pagalba, informaciniuose leidiniuose.

- 2.5. Jūsų nuomone, į kokias socialines grupes orientuotų projektų turėtų būti daugiau?

Šeimą, socialinę bei psichologinę pagalbą rizikos grupėms nepriklausantiems asmenims.

- 2.6. Ar matote pokyčius teikiant ESF paramą? Kokie jie?

Pokyčiai nėra ryškūs, sistema vis dar išlieka ydinga, nes žmogus neskatinamas dirbti ir užsidirbti, pašalpomis išsprendžiamos didesnės problemos, socialinės paslaugos ypatingai centralizuotos, trūksta paslaugų ir darbuotojų galinčių teikti pagalbą arčiau namų. Bet nemanau, kad įstojus į ES socialinė politika pasikeitė.

2.7. Kaip manote, ko trūksta, kad projektų įgyvendinimas būtų efektyvesnis?

Pačios visuomenės mąstymo pasikeitimo. Išsamesnės analizės apie tikslines grupes bei paslaugų poreikį.

2.8. Kokie sunkumai yra dažniausi susiję su projektais?

2.9. Jūsų pastabos.

Savivaldybių vaidmuo didelis, nes Lietuvoje dauguma savivaldybių yra parengusi ir įgyvendina projektus remiamus ES lėšomis bei prisideda savo lėšomis, žmogiškaisiais ištekliais, patalpomis. Kai kurios savivaldybės neaktyviai ieško ES pagalbos.

Jūsų vardas, pavardė Renata Rudnickienė

Jūs dirbate VŠĮ Rokiškio psichiatrijos ligoninėje

Jūsų pareigos Socialinės pagalbos skyriaus vedėja

Jūsų patirtis šioje įstaigoje 7 metų darbo stažas

Jūsų patirtis su ES teikiama parama dalyvauta rašant 3 projektus ES paramai gauti (projektai skirti teismo psichiatrijos pacientams). Vadovauta darbo grupei vykdant laimėtus projektus (1 pagal 1.5. priemonę, kitas pagal 2.3. priemonę).

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS